

Rodna gruda

PRINTED IN YUGOSLAVIA

IZ VSEBINE: *Trpanjevi*, Aleksandrija: Predstavniki naših naselbin v Egiptu pri maršalu Titu — Nova pot miru in bratstva med narodi — *Dr. Gustav Vlahov*: Podpis konvencije o socialnem zavarovanju z Belgijo — Z občnih zborov naših društev v Franciji — *Alojz Gradnik*: Zemlji (pesem) — *J. S.*: Pismo iz Argentine — *Rado Miklič*: Naloge delovnih kolektivov pri vodstvu podjetij — *I. S.*: O, predpust, ti čas presneti... — *Jelka Urh*: Pustni večer (pesem) — *Frank Česen*, Cleveland: Dramsko društvo »Ivan Cankar« v Clevelandu — Po domači deželi — Jubilej našega odbornika — *V. V.*: Razstava iz dejavnosti srbskih izseljencev — *Jože Župančič*, Litija: Erazem Gorše iz Štange pri Litiji — Domovina na tujih tleh — Pero izseljencev — Dom in družina: *Pavla Štrukelj*: Narodna noša v Podjuni in Rožu — Mladi rod: Velikan v Šokatu — Šport: Jugoslovanski smučarji so bili na Finskem sprejeti kot bratje — *Dr. Ivan Tavčar*: Cvetje v jeseni (nadaljevanje povesti)

Naslovna slika: Ljubljana v snegu (Foto inž. T. Budau)

Opozorilo

Zaradi enotnega in preglednega bančnega poslovanja vljudno prosimo vse naročnike »**RODNE GRUDE**« in »**SLOVENSKEGA IZSELJENSKEGA KOLEDARJA**«, da ne nakazujejo denarja za naročnino na naslove posameznih odbornikov Matice, niti ne urednikoma, kakor tudi ne uslužbencem Matice,

temveč vedno le na naslov: **SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA**, Ljubljana, Cankarjeva ulica 5, Jugoslavija z označbo »Za Rodno grudo« ali »Za Slovenski izseljenski koledar«, in sicer z Money Ordrom na Narodno banko FLRJ, filiala Ljubljana, ali v pismu direktno na naš naslov. Poštnih Money Ordrov po možnosti ne pošiljajte, ker moramo na izplačilo istih čakati najmanj 3 mesece.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

VSE NAROČNIKE „RODNE GRUDE“

ki so prejeli SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1956, prosimo, da nam do 5. junija 1956 sporoče, ali žele naročiti Izseljenski koledar tudi za leto 1957.

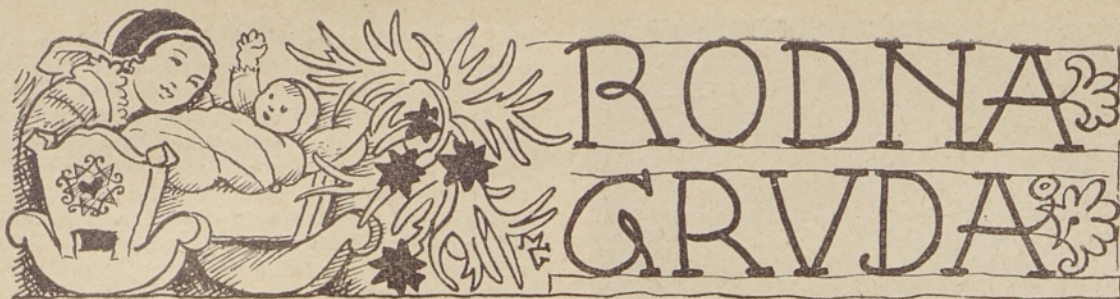
Če do tega datuma ne bomo prejeli vašega sporočila, si bomo dovolili vas vnesti v seznam naročnikov Slovenskega izseljenskega koledarja za leto 1957.

Vljudno prosimo vse one rojake, ki še niso poravnali naročnine — 2.50 dolarja — za Izseljenski koledar 1956, da to čimprej store.

Denar nakažite, prosimo, na naslov: **SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA**, Ljubljana, Cankarjeva 5, Jugoslavija, z označbo »Za koledar«.

Uredništvo in uprava
Slovenskega izseljenskega koledarja
pri
Slovenski izseljenski matici

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Breje. — Izhaja desetkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2,50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8.40 mark, polletno 4.20 mark. — Avstrija: letno 55 šilingov, polletno 22.50 šil. — Argentina: letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Tek. račun 60-KB-5 Z-425. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 3/I.

Predstavniki naših naselbin v Egiptu pri maršalu Titu

Obisk maršala Tita v Egiptu je bil velik dogodek za to deželo. Prvič se je zgodilo, da je voditelj neke druge države obiskal mlado egiptovsko republiko. Toplina in navdušenje, s katerim je egiptovsko ljudstvo sprejelo maršala Tita in njegove sodelavce, se ne da popisati. Novi Egipt, poln poleta in moči, je z nepopisnim navdušenjem sprejel človeka, ki je v najtežjih trenutkih v zgodovini svoje dežele povedel ljudske množice v borbo za pravico in svobodo. Po dolgih in širokih bulvarjih v Kairu in Aleksandriji so se v tistih dneh vrstili slavoloki in brezštevne jugoslovanske zastave so skupaj z egiptovskimi vihrale v vetru.

Predsednik Jugoslavije je sprejel na jugoslovanskem poslaništvu tudi predstavnike jugoslovanskih naselbin v Egiptu. Jugoslovane iz Kaira je zastopal P. Zečević, naselbino iz Aleksandrije J. Zibilič in T. Trobec s soproga, naselbino iz Port Saïda pa J. Nikolič. Predstavniki so v imenu svojih naselbin pozdravili predsednika Jugoslavije in mu izročili darila, za katere se je maršal najlonleje zahvalil in se živo zanimal za delo in napredek naših

izseljencev. Maršal je bil izredno dobro razpoložen, z vsemi se je prijazno razgovarjal in bo ostal ta sprejem vsem, ki so se z njim srečali in mu stisnili junaško desnico, v neizbrisnem spominu.

V vrsti svečanosti, ki so bile prirejene v času maršalovega obiska v Egiptu, je treba posebej omeniti sprejem, ki je bil prirejen na »Galebu« za jugoslovanske izseljence ter sprejem, ki ga je jugoslovanska naselbina v Egiptu priredila v Jugoslovanskem domu v Aleksandriji za posadko »Galeba« in drugih ladij iz spremstva. Na prireditvi je bil prisoten tudi viceadmiral Mato Jerković. Mnogi izmed jugoslovanskih mornarjev in oficirjev so se na sprejemu srečali s svojimi sorodniki in prijatelji, ki žive v Egiptu ter prinesli in tudi odnesli pozdrave njihovih dragih, kar je ustvarilo res toplo prijateljsko vzdušje. Ves čas maršalovega obiska v Egiptu so mornarji in oficirji bili dnevni obiskovalci Jugoslovanskega doma. Mnoga nova srečanja so še okrepila prijateljsko vez med izseljenci in domovino.

Trpanjevi, Aleksandrija

Predsednik Jugoslavije maršal Tito in egiptovski ministrski predsednik Naser s sodelavci na svečanem kosilu

Predsednik Jugoslovanskega doma v Aleksandriji v razgovoru z oficirji z »Galeba«

Predsednik Jugoslavije maršal Tito z etiopskim kraljem in kraljico, v kraljevi palači v Addis Abebi

NOVA POT miru in bratstva med narodi

Ob prehodu od starega na novo leto je predsednik jugoslovanske republike Josip Broz-Tito obiskal cesarstvo Etiopije in republiko Egipt ter v razgovorih s tamkajšnjimi najvišjimi predstavniki potrdil vezi vzajemnega prijateljstva in vsestranskega sodelovanja, hkrati pa sta ta dva obiska dala nov močan prispevek k okreelitvi svetovnega miru.

Maršal Tito je ne glede na svojo veliko zaposlenost v domovini pokazal v zadnjih letih morda večjo zunanjepolitično dejavnost, kot kateri koli drugi vodilni državnik. A če so bile njegove poti v London in delno tudi pozneje v Ankaru in Atene predvsem obrambnega značaja zaradi takratnega pritiska z Vzhoda, pomenijo njegove poti v Indijo, Burmo in še posebej zdaj v Afriko že znamenje vse bolj trdnega miroлюбne sodelovanja med narodi ne glede na družbene in politične razlike.

Obe uradni sporočili ob koncu obiskov v Etiopiji in Egiptu sta poudarili, da so se prizadeti trije državniki v celoti sporazumeli v obsodbi oboroženih blokov. Taki bloki ne prinašajo svetu rešitve, ampak samo povečujejo nevarno napetost v mednarodnem ozračju. V tem oziru se je veriga neodvisnih držav, ki se nočejo vezati na noben svetovno ideološki tabor, znova razši-

nila. Vrsta teh miroljubnih narodov, ki pa so vselej pripravljene, da se odločno borijo za svojo svobodo, sega zdaj od Evrope skozi Suez, tja do daljne Azije. Kritične besede, izrečene na račun bagdadskega pakta, so v skladu s tem. V svojih govorih po vrnitvi v domovino je predsednik Tito poudaril, da si je treba pridobivati naklonjenosti narodov ne z oboroževanjem, ampak predvsem z gospodarsko pomočjo. Nobene spremembe v tem stališču ne pomenijo tudi ugotovitve predsednika Tita in predsednika Naserja glede soglasja o idejah, ki vodijo bandunško skupnost azijsko-afriških narodov. To je toliko bolj pomembno, ker se bodo prav letos v Kairu spet sestali predstavniki te nove skupnosti mladih razvijajočih se narodov.

Državniki Jugoslavije, Etiopije in Egipta so na svojih razgovorih prišli do zaključka, da se mednarodni položaj vse bolj ustaljuje in da je zaradi tega treba zmanjšati oboroževanje ter sleherne spore med državami reševati na miren način s pomočjo pogajanj. To daje gotovo optimističen prispevek razvoju v sedanjih prehodni dobi od nekdanje hladne vojne k trdnemu miru. Jugoslovanski predsednik v Egiptu sicer ni posredoval v znanem arabsko-izraelskem sporu, kar so morda nekateri, zlasti na Zahodu, pričakovali. Jugoslavija, zvesta svojemu načelu o nevmešavanju v zadeve drugih narodov, tega ni mogla storiti. Vsekakor pa so o teh vprašanjih, kot je izjavil po vrnitvi v Jugoslavijo predsednik Tito, z egiptovskimi državniki odkrito in brez nervoznosti govorili. »Prepričali smo se,« je dejal maršal Tito, »da imajo ti ljudje edino željo, da ohranijo mir in da lahko mirno izgrajujejo svojo deželo.« Delno razjasnitev v tem smislu je prinesla tudi poznejša razprava o tem sporu pred Varnostnim svetom. Gotovo pa je, da tudi sama splošna, a vendar določna formulacija, ki sta jo postavila predsednik Tito in Naser o nujni mirni poravnavi v vsakem primeru, posredno daje dober zgled za reševanje tega perečega problema na Bližnjem Vzhodu.

Posebno jasno pa je v dosedanjih razgovorih prišla do izraza misel, da kolonializem nima več nobene legitimacije in da mora čimprej dokončno izginiti povsod in tudi v Afriki. Vsak narod ima pravico, da si vlada sam. Hkrati pa je treba tudi povečati gospodarsko pomoč nerazvitim deželam, bodisi v okviru mednarodnih organizacij, bodisi dvostransko, toda to ne pod pogoji, ki bi vezali svobodne roke narodom, ki pomoč sprejemajo. Vse to se posem sklada s temeljnim programom Organizacije združenih narodov in to je dalo afriškim razgovorom predsednika Tita še posebno vrednost in težo. Kar zadeva Jugoslavijo samo, je prav v smislu gospodarsko tehnične pomoči po svojih močeh že marsikaj pomagala tema dvema afriškima deželama, zlasti s pošiljanjem tehničnih, zdravstvenih in drugih strokovnjakov. Vzajemna, vse močnejša gospodarska izmenjava pa bo brez dvoma rodila koristne sadove za nadaljnji gospodarski razvoj teh dežel in s tem tudi za izboljšanje življenjske ravni domačih prebivalcev.

Podpis konvencije o socialnem zavarovanju z Belgijo

Naprosili smo dr. Gustava Vlahova, sekretarja za delo v Zveznem izvršnem svetu, ki je vodil v imenu jugoslovanske delegacije pogajanja za konvencijo o socialnem zavarovanju v Belgiji, da bi nam o tem napisal članek, ki bo prav gotovo živo zanimal zlasti tiste naše izseljence, ki so bili ali pa so še zaposleni v Belgiji. Dr. Vlahov je ljubeznivo ustregel naši želji in se mu za to lepo zahvaljujemo.

Uredništvo

Ob koncu preteklega leta je bila v Beogradu podpisana konvencija o socialnem zavarovanju med Belgijo in Jugoslavijo. Jugoslavija je to konvencijo že potrdila, prav tako bo v najkrajšem času potrjena od belgijskega parlamenta in bo uveljavljena takoj ko bosta v Bruslju izmenjani ratifikacijski listini. Jugoslovanski in belgijski strokovnjaki s področja socialnega zavarovanja so skupno sestavili ustrezajoče predpise za sklenitev konvencije, ki štiti interese delavcev in z njimi izenačenih oseb, ki se selijo iz Belgije v Jugoslavijo in obratno, ter njihove družine. Jugoslovani, ki žive in delajo v Belgiji, uživajo iste pravice socialnega zavarovanja, kakor Belgijci in nasprotno Belgijci, ki živijo in delajo v Jugoslaviji, so v socialnem zavarovanju izenačeni z Jugoslovani. Belgijska zakonodaja socialnega zavarovanja, ki bi jo uživali tudi Jugoslovani, kateri so oziroma so bili tam zaposleni, obsega: zakonodajo o zaščiti ob boleznih in onemoglosti, zakonodajo o zaščiti delavcev in nameščencev v starosti ali ob prezdogni smrti, zakonodajo o pokojninski zaščiti rudarjev in oseb, ki so z njimi izenačene; zakonodajo o rodbinskih dodatkih; zakonodajo o zaščiti pri poškodbah pri delu, profesionalnih boleznih in o pomoči brezposelnim.

Vsak delavec in z njim izenačena oseba, ki se preseli iz Belgije v Jugoslavijo ali obratno, kakor tudi člani njegove družine, ki žive z njim v skupnem gospodinjstvu in so od njega odvisni, imajo ob boleznih ali porodu pravico do socialne zaščite po zakonodaji, ki je uveljavljena v dotični deželi. Te osebe so deležne tudi vse druge zaščite socialnega zavarovanja, ki so je deležni državljani te dežele.

Za uživanje socialne zaščite ob onemoglosti ali starosti (prejemanje pokojnine), rodbinskih dodatkov, podpore ob nezaposlenosti in podobno, za kar je obvezna predpisana delovna doba oziroma ustrezajoče časovno razdobje socialnega zavarovanja, se upošteva celotna delovna doba in doba socialnega zavarovanja, ki jo je dotični dovršil v Jugoslaviji in Belgiji in to tako, kakor da bi bila vsa ta delovna doba in doba socialnega zavarovanja dovršena v državi, v kateri upravičenec zahteva izpolnitev svojih pravic. Dolgoročne dajatve — pokojnine in podobno — se izplačujejo upravičencu v

državi, kjer živi, stroške pa si delita obe državi v razmerju, kolikoršen je delovni staž dotičnega v eni in drugi državi.

Konvencija sama obsega in štiti skoraj vse pravice, kakršne uživajo državljani obeh držav. Nekaj malih izjem pa se nanaša na posamezne primere, ko se dajatve oziroma dodatki nanašajo na tedanje življenjske pogoje ene izmed obeh držav, a upravičenec živi v drugi državi.

Sama konvencija z Belgijo kakor druge konvencije, ki jih je naša država sklenila z drugimi državami, daje polno zaščito upravičenim osebam ene in druge države. Ta zaščita je postavljena na tako široko osnovo, da po njej osebe, ki se preselijo iz ene države v drugo, niso le izenačene z delavci dotične države, ampak jim nudi še širše možnosti. Iz teh razlogov se vedno poudarja tudi osnovno načelo, ki je, da upravičenec, ki uživa pravice socialnega zavarovanja na podlagi konvencije, ne more biti v slabšem položaju, kakor če bi užival te pravice samo kot državljan ene teh držav.

V Belgiji dela dosti Jugoslovancev. Računajo, da jih je okrog 3500. Število tistih, ki so bili tam zaposleni daljšo ali krajšo dobo v preteklih letih, pa je še večje. Doslej je bilo le zelo malo Jugoslovancev deležnih pravic belgijskega socialnega zavarovanja (starostnih in invalidskih pokojnin). Mnogim to ni bilo mogoče zato, ker niso izpolnjevali pogojev zaradi premajhnega števila službenih let oziroma dobe socialnega zavarovanja. Z uveljavljenjem konvencije bo to vprašanje dokončno rešeno. Vse osebe, ki so bile zaposlene daljšo ali krajšo dobo v Belgiji ter nato tudi v Jugoslaviji in obratno ter s skupnim številom izpolnjujejo pogoje, so upravičene do pokojnine. S tem ni le omogočeno prejemanje pokojnine novemu velikemu številu delavcev, ampak je še večje število tistih, ki so doslej prejeli minimalne pokojnine, pa se jim bodo zdaj ti prejemki znatno zvišali po priznanju celotne delovne dobe iz obeh držav.

Sklepanje obojestranskih konvencij o socialnem zavarovanju z drugimi državami predstavlja na ta način sestavni del našega sistema socialnega zavarovanja in nudi znatno socialno zaščito mnogim delovnim ljudem.

Z občnih zborov naših društev v Franciji

LETNI OBRAČUN DRUŠTVA »SAVA« IZ MERLEBACHA

Naše društvo je sodelovalo pri prireditvah drugih rudarskih društev iz Moselle ter z lepo slovensko pesmijo doseglo mnogo priznanj. Priredili smo tudi več plesnih večerov, ki so zlasti okrepili stanje naše blagajne tako, da je društvo v preteklem letu lahko izplačalo za podpore potrebnim članom in za posmrtnine 97.852 frankov. Na lepo uspelem družinskem večeru, ki smo ga priredili 26. decembra, je govoril predsednik Pintar, ki se je spomnil tudi članov, ki so se v preteklem letu za vedno poslovili od nas. Navzoči so spomin nanje počastili z enominutnim molkom. Lani so umrli naslednji naši člani: Trčič Aleksander, Šimec Mihael in Resnik Marjeta.

V nedeljo, 15. januarja je imelo društvo svoj letni občni zbor, na katerem je izvolilo novi odbor. Ker bo dosedanji predsednik odsoten iz Merlebacha, so izvolili člani za prvega predsednika Martina Blatnika, za drugega predsednika pa Franca Abrama. Dalje so bili izvoljeni v novi odbor: Mihael Rozina kot prvi tajnik in Stanko Bedene kot drugi tajnik. Silvo Mau kot prvi blagajnik in Franc Vodenik kot drugi blagajnik. Jože Roušek kot prvi nadzornik in Ciril Črnigoj kot drugi nadzornik. Preglednika računov: Ferdinand Pintar in Ludvik Budna, pomožni blagajniki pa: Avgust Grčar, Martin Vodenik, Franc Pauli, Ciril Doberšek in Martin Krevl.

Blatnik Martin

NOV ODBOR DRUŠTVA »SLAVČEK«

V nedeljo, 22. januarja je imelo svoj občni zbor Jugoslovansko pevsko podporno društvo »Slavček«. Dosedanji dobro znani in priljubljeni predsednik St. Glogovšek je bil od članstva izbran za častnega predsednika. Za prvega predsednika je bil izvoljen Jožef Cadej, za drugega predsednika pa Franc Cindrič. Za prvega taj-

nika Jožef Knavs, za drugega tajnika Stanko Mihelič. Za prvega blagajnika Anton Bučar, za drugega blagajnika Karl Cernec. Za preglednike računov: Ivan Jamnik, Leopold Skofca in Franc Jakič. Dirigent pevecv: Avgust Rohr, tamburašev: Alojz Vodišek. Za društveni material bo sta skrbela mladince: Vidko Cadej in Joško Knavs. Tamburaše bo zastopal Anton Škruba. Pomožni blagajniki pa so: Matija Sladič, Franc Zagode, Henrik Dolenšek, Franc Jakič, Franc Godler, Franc Jurjavčič in Franc Kukovičič.

Društvo »Slavček« je lani izdalo raznih podpor v skupnem znesku 154.356 frankov.

Jožef Knavs

NOV ODBOR DRUŠTVA BARBARE IZ JEANNE D'ARC

Seveda naše društvo ni tako močno kot »Sava« ali »Slavček«, ker v naši koloniji ni toliko Slovencev, vendar pa moram s ponosom poudariti, da se je v preteklem letu število članstva zvišalo od 64 na 123. 8. januarja smo priredili Družinski večer, ki bo ostal vsem najbrž dolgo v spominu, saj smo se res prav vsi brez izjeme prijetno imeli. Upokojenci in vdove so bili tudi zadovoljni, saj so dobili vsak po 700 frankov iz blagajne. Vdov in upokojencev smo obdarovali 16. otrok pa 45 in je vsak prejel darilo v vrednosti 420 fr.

Pred izvolitvijo novega odbora smo z enominutnim molkom počastili spomin lani umrlih članov — mojega očeta Johana Priboška in Filipa Šribarja, ki je bil leta 1926 glavni ustanovitelj našega društva ter je ostal do zadnjega podporni in častni predsednik društva.

V novi odbor so bili izvoljeni: Johan Pribošek prvi predsednik in Matija Vipotnik drugi predsednik. Ludvik Budna ml. prvi tajnik in Vili Krevl drugi tajnik. Slavko Pribošek prvi blagajnik, Martin Krevl drugi blagajnik.

Johann Pribošek

Po sestanku novega društva Bratstva in enotnosti v Tucquegneuxu, ki sta se ga udeležila tudi podpredsednica Slov. izseljenske matice Zima Vrščaj-Holyjeva in slovenski konzul iz Strassbourga H. Lotrič. Skrajni na levi je tajnik društva Pfeifer

Zemlji

Kar si, o zemlja, če si vrt v planjavi,
če ruska stepa si, opočna Brda,
zelena v Štajerski, na Krasu trda
in gola v Istri ali prah v puščavi,

popsod in vsakemu si prst domača
in kri človeka zate se preliva
in vsak le v svoji grudi rad počiva,
ki mu je nihče z zlatom ne preplača.

Zdaj me še mika zid in stolp in tlak
in mesta lesk in ulic prazna slast,
a vse je bežno, vse gre mimo mene:

prijatelji, sovražniki in žene,
denar in pir in pesem, ples in čast.
Le ti ustavila boš moj korak.

Pismo iz Argentine

Lanus Este — Buenos Aires

Ko sem prejel »Rodno grudo«, je bil praznik za mene. Na večerjo se niti zmislil nisem. Naj vam malo opišem, kako živim. Moj oče je prišel v Argentino l. 1910. V nekaj letih so mu sledili brata, sestra in mati. Zdaj so starši mrtvi, bratje in sestre so se razkropili po svetu. Jaz sem se oženil leta 1938. Ker se je takrat vse v Evropi pripravljalo na vojno, se z ženo nisva vrnila v Jugoslavijo, kakor sva prvotno nameravala. Kupila sva v Lanusu 2 lota zemlje — to je precejšen kos. Napravili smo pogodbo z neko »comlanijo«, da bi nam sezidali hišo, pa se nam je zgodilo tako kakor mnogim, ostali smo brez denarja in brez hiše. Postavili so nam 4 zidove, brez oken in vrat in brez ometa. Z denarjem so pa šli. Imela sva tedaj 7000 pesov, kar veste, da je bil lep denar. Bili smo v tožbi in še to smo izgubili. Tako je to zidovje stalo celih 8 let. Delal sem v tovarni, večkrat tudi po 16 ur na dan. Ker ni kazalo drugače, sem končno sam prijel za zidarsko orodje in začel zidati. Tako delam že celih deset let ob nedeljah in praznikih. Čeprav nikoli nisem bil zidar, mi tega danes nihče ne verjame, če mu povem, kako sem si sam gradil hišo. Danes ima moja hiša 3 spalnice, »comedor — hall« in sem poleg še na novo od tal sezidal veliko kuhinjo, »despensos«, kopal-

nico in druge pritikline. Kakih 20 metrov proč sem zgradil drugo stavbo, ki ima veliko spalnico, »comedor« kuhinjo in pritikline, vse je zidano, poleg je velik sadovnjak. Redimo tudi stalno okrog 50 glav perutnine. Približna vrednost vsega našega imetja bi bila danes okrog 180.000 pesov. Koliko žrtev in truda je bilo potrebno, da smo si vse to ustvarili. Seveda imamo tudi malo dolga, ne veliko, toda toliko ga je pa le, da nam dela preglavice in bomo morali nekaj zemlje prodati. Toda kupec se težko dobi, ker ljudje danes nimajo denarja. Mogoče si boste mislili, da smo pač lahko srečni »Argentinci«. Jaz pa si tako srčno želim tja nazaj v naše hribe, pa če bi tudi moral biti pastir, samo da bi bil na svoji zemlji.

Rad bi napisal kakšen članek za »Rodno grudo«, a mi zelo primanjkuje časa, vendar si bom prihodnji teden za to že našel nekaj prostih trenutkov. Vidim, da se malo oglašajo iz Argentine, kar je seveda v glavnem vzrok to, da smo vsi preveč zaposleni in pa tudi to, da ni dosti veselih novic.

Z lepimi pozdravi!
Vaš J. S.

Naloge delovnih kolektivov pri vodenju podjetij

Tovarne, rudnike, kmetijska, gozdarska, trgovska, gostinska, obrtna, prometna in druga gospodarska podjetja vodijo v njih zaposleni delavci. Podjetja z vsemi zgradbami, napravami, stroji so družbena last, last skupnosti, splošno družbeno premoženje. Vendar nimajo do tega premoženja vsi državljani enakih pravic. Najvažnejšo pravico, to je pravico, voditi podjetja, gospodariti z njimi imajo samo tisti, ki v njih delajo: delavci in uslužbenci.

Kjer so podjetja zasebna lastnina, last delniških družb, raznih trustov, koncernov, kompanij, tam pripada vodenje, gospodarjenje izključno lastniku ali upravnim odborom podjetniških organizacij. V takih podjetjih delavci le delajo, to je izvršujejo sklepe in smernice tistega, ki podjetje vodi, ki z njim gospodari. Na samo gospodarjenje nimajo nobenega vpliva, pa čeprav se ponekod uveljavljajo razne oblike sodelovanja. Tudi uveljavljanje »human relations« prav nič ne približuje delavcem pravice gospodarjenja. Podoben ali pa celo enak je položaj ponekod v državnih podjetjih, kjer pripada gospodarjenje praviloma določenim državnim organom.

V Jugoslaviji vodijo podjetja, z njimi gospodarijo — delovni kolektivi: to je celo njihova ustavno zajamčena pravica. Ta pravica pa nalaga vrsto težavnih in odgovornih nalog, družbenih dolžnosti. Gospodariti, voditi podjetje pomeni namreč določati proizvodni in delovni načrt, politiko cen, postavljati splošne osnove za komercialno poslovanje, odrediti namembnost dohodkov, skladov in finančnih sredstev, s katerimi razpolagajo podjetja, predpisovati merila za zaposlovanje ter razporejanje delavcev in uslužbencev (personalna politika); skratka, voditi podjetje pomeni določati osnove in smeri

politike podjetja. Seveda pa spada sem tudi še izdajanje ukrepov, s katerimi se zagotavlja izvajanje te politike, in nadziranje, da se program, smernice, ukrepi pravilno izpolnjujejo.

Delovni kolektivi morajo s podjetji, ki so družbena (ne državna! v Jugoslaviji praviloma ni — »državnih podjetij«) last, gospodariti tako, da je za vse koristno. Prav tako željo imajo delovni kolektivi sami: delavci niso samo delavci-proizvajalci, ki proizvajajo za trg, ampak so istočasno tudi potrošniki, ki izdelke raznih podjetij tudi sami na trgu kupujejo. Zato je splošna zahteva in veljavno pravilo, da mora biti gospodarjenje — družbeno koristno in zakonito. Da bi zagotovili tako gospodarjenje, razvoj in napredek gospodarstva sploh, predpisujejo Zvezna ljudska skupščina, ljudske skupščine posameznih republik in okrajni ljudski odbori posebne — družbene načrte; v njih so smernice in osnove, kako naj delovni kolektivi gospodarijo, da bo gospodarstvo napredovalo, da bodo na razpolago primerna sredstva tudi za šolstvo, zdravstvo, narodno obrambo, prosveto, za socialno zavarovanje itd. Delovni kolektivi morajo pri vodenju podjetij upoštevati smernice družbenih načrtov, ravnati se morajo po predpisih, ki določajo njihove dolžnosti napram skupnosti. Podjetja z vsemi napravami, stroji, zgradbami, sredstvi so zaupana kolektivom, da bi jih ti uporabljali, izkoriščali, z njimi gospodarili kot skrben gospodar, ki pozna svoje dolžnosti in tudi svoje pravice, ki jih ima, da se lahko uveljavi kot dober skrben gospodar, ki gospodarji v korist skupnosti zato, ker je spoznal, da so njegove osebne koristi in koristi njegove družine neposredno odvisne od tega, kako podjetje napreduje in gospodarji skupaj z razvojem in napredkom celotnega narodnega gospodarstva.

Delavski svet prve slovenske tovarne zdravil »Lek« iz Mengša, ki je nedavno praznovala desetletnico obstoja. Tovarna izvaža svoje izdelke tudi v tuje dežele

Se ena podoba Ljubljane. Zadaj Rožnik

Delo v podjetjih, ki jih vodijo delovni kolektivi na podlagi pravice gospodarjenja, je po tem takem v bistvu izpolnjevanje lastnih odločitev, saj se v vodenju izraža volja delovnega kolektiva in to voljo delavci in uslužbenci v delovnem procesu in poslovanju izpolnjujejo.

Zaradi vseh teh posebnosti, ki jih je prineslo delavsko gospodarjenje, v Jugoslaviji označujemo podjetja s splošnim imenom — gospodarske organizacije.

Delovni kolektivi vodijo gospodarske organizacije ali neposredno ali pa posredno po svojih posebnih organih: delavskih svetih in upravnih odborih. Neposredno vodijo podjetja kolektivi, v katerih je zaposleno manj kot 50 oseb. Ti namreč volijo samo upravni odbor, funkcijo delavskega sveta pa opravlja kar delovni kolektiv kot celota.

Toda tudi v podjetjih, kjer imajo delavski svet, pripadajo nekatere pravice samo delovnemu kolektivu, to je vsem delavcem in uslužbencem skupaj. Ti volijo in odpoklicujejo delavski svet v celoti oziroma njegove posamezne člane. Vsako podjetje mora imeti svoja pravila; preden so veljavna, mora predlog pravil obravnavati delovni kolektiv, da lahko vsak delavec pove svoje mnenje, da pripombe in predloge; v ta namen mora biti na razpolago najmanj osem dni. Plačuje se po posebnem tarifnem pravilniku. Izdaja ga delavski svet; toda preden o njem razpravlja in sklepa, mora biti načrt najmanj 15 dni na vpogled vsem delavcem, da se z njim seznanijo, da ga prouče in o njem povedo svoje mnenje, ki ga mora obravnavati delavski svet. Sami ali skupno z delovnimi kolektivi sosednjih podjetij sestavljajo tako imenovane zbere volivcev gospodarskih organizacij,

kjer delavci izbirajo kandidate za zbere proizvajalcev, poslušajo poročila članov teh zborov in razpravljajo o njihovem delu.

Na podlagi pravice, da delavci volijo in odpoklicujejo delavski svet, zavezujejo mnoga pravila podjetij delavske svete, da od časa do časa poročajo delavcem o svojem delu, o doseženih uspehih, o težavah podjetja. Delavci morajo vedeti, kaj in kako delajo njihovi organi gospodarjenja. To njihovo zanimanje je utemeljeno tudi z gmotnimi razlogi. Njihovi prejemki namreč niso odvisni samo od njihovega osebnega dela, kako posameznik izvršuje svoje delo na svojem delovnem mestu. Sočasno so odvisni od doseženih dohodkov, torej posredno od tega, kako organi gospodarjenja delajo, kako vodijo gospodarjenje. Delavčeva plača je del dohodka, ki ga gospodarska organizacija doseže. Vedno globlje je tudi spoznanje, da je življenjska raven vseh in vsakega neposredno odvisna od delavcev samih: ti gospodarijo s podjetji po svojih organih gospodarjenja. Za gospodarsko stanje podjetja se zato vedno bolj zanimajo kolektivi kot celote, kot nosilci delavskega gospodarjenja. Dokaj pogoste so določbe v pravih podjetjih, kjer je kar predpisano, kdaj in v kakšnih zadevah mora delavski svet poročati delovnemu kolektivu. Prav tako pa delovni kolektiv sam vedno bolj zahteva, da vsakdo opravlja svoje delo čim boljše, čim bolj vestno, skrbno. Na lastnih izkušnjah spoznavajo, da je delo v podjetjih pravzaprav — služba samemu sebi. Tako postaja prav po delavskem gospodarjenju razvoj in napredek gospodarstva in družbe skrb in zanimanje vedno širšega kroga, res — skrb javnosti, torej tistih, ki delajo in gospodarijo.

Polka je ukazana . . .

Predpust je čas veselja, mastnih kolin, dišičih krofov in flancatov, nasmejanih nevest in šegavih maškar. Mnogo predpustnih običajev, katerih korenine segajo daleč v sivo davnino, je ohranjenih med Slovenci. V raznih pokrajinah se ti običaji precej razlikujejo med seboj. Enaki so si pa v enem — vsi so veseli, šegavi in norčavi.

Marsikdo pač ne ve, da izvirajo pustni običaji iz starodavnih verskih obredov, s katerimi so naši predniki slavili konec zime in prihod pomladi. Seveda so stoletja te prvotne obrede čisto zabrisala. Le tu pa tam je še ostala kakšna sled. Največ stare pristnosti so ohranili običaji in liki pustnih šem na vzhodnem Štajerskem. Ustavimo se najprej pri osrednji podobi naših mašker, pri

KURENTU, KI SO SI GA NAŠI PREDNIKI ZAMISLJALI KOT DEMONA S ČAROBNO MOČJO

Zato so ga oblačili v živalske kože in mu pripisovali moč, da oživlja mrtvo naravo k novemu življenju. Kurent je prinašal srečo kmetu — prirastek njegovi živini, obilnost pridelka njegovemu polju. Kurent je stara slovenska podoba pusta. Ponekod so v kurenta oblekli slamnato lutko, ki so jo ovili v stare kožuhe in obleke, na glavo so mu nasadili roge in ga na pustni torek v saneh peljali v veliki družini maškar skozi vas. Na koncu pa so ga zažgali, pokopali ali vrgli v vodo. S tem je bilo zaključeno pustno veseljačenje.

V mnogih krajih na Štajerskem hodijo na pustni torek po vasi pustni orači. To je skupina našemljenih fantov, ki vlečejo za seboj manjši plug, katerega pluži kurent. Orači privlečejo plug na vsako dvorišče in zraven pojo posebne pesmi. Kurent zaorje po dvoriščih okrogle brazde, v katere vseje »poberač« repno seme (navaden pesek) z željo, da bi iz njega zrastle debela repa. Gospodinja obdaruje orače z jajci in klobasami. Ta običaj je ostanek starega obreda davnih prednikov, ki je pomenil zanje nekakšen uvod v delo na polju. Z njim je kurent, ki so mu pripisovali čarodejno moč — čaral rodovitnost polj v tistem letu.

DEKLETA PA SE PUSTA TUDI BOJE

in to ne brez vzroka. Saj je navada, da morajo tiste, ki so se med letom možile, pa se niso omožile, na pepelnico sredo vleči ploh. Seveda

O, predpust, ti čas presneti . . .

včinoma jim to »uslugo« naredijo kar navihani fantje, saj bi jih težko pripravili, da bi prostovoljno vlekli ploh po vasi. Fantje vlečejo ploh po vasi ter se ustavijo pri vsaki hiši, kjer je doma dekle, ki se tisto leto ni omožilo.

V raznih krajih ima ta običaj različne oblike. V Bohinju vozijo na saneh majhen svinjak, v njem pa sedi našemljen fant in gode na harmoniko. V okolici Bleda gredo na pustni torek fantje v gozd, kjer posekajo najdebelejšo smreko, jo razžagajo na hlode in odpeljejo v vas, kjer hlode prodajo, izkupiček pa z dekleti zapijejo. Najdebelejši hlod pelje najmočnejši vol v vasi. V okolici Pragerskega vlečejo klado, ponekod pa tudi vozno kolo, na katerem se vrtila slamnata ženin in nevesta. V Ziljski dolini pa so dekleta včasih na pustni torek vlekla skozi vas drevesno deblo, na katerem je bila pritrjena slamnata lutka, ki so jo nazadnje vrgle v vaški vodnjak.

Prekmurci pa imajo na pustni torek borovo gostüvanje. Takšno gostüvanje priredijo v tistih ravenskih in goričkih vaseh, kjer vse leto ni bilo nobene poroke. V slavnostnem sprevedu vlečejo skozi vas velik, s cvetjem okrašen bor, na katerem sedita ženin in nevesta. Gostüvanje je združeno z mnogimi ceremonijami. Imajo celo pustnega škofa, ki sredi vasi zaročenca poroči in jima v dolgem duhovitem govoru deli nanke za bodoče skupno življenje. Sledi dražba, na kateri prodajo borovo deblo, izkupiček pa nato na »ploharski slavnosti« s peslom in godbo zapijejo.

Tudi ta običaj sega s svojimi koreninami v davno preteklost. Slamnata lutka predstavlja zimo, ki se umika. Drevo pa je simbol pomladi, novega življenja, plodovitosti.

PUSTNE VRAZE IN ČAROVNIJE

ki so jim naši primitivni predniki pripisovali velik pomen, so danes večinoma že izginile, sledi pa so pustile v raznih norčavih dejanjih. V okolici Ljubljane, po Gorenjskem in Štajerskem so včasih zažigali pustne kresove. Z njimi so predniki preganjali hudobne duhove. Pustni kres se je pozneje spremenil v sežiganje pusta. Pri tem imajo opravka zlasti otroci. Za pusta jim služijo navadno doslužene metle, ki jih ovijejo s slamo ter oblečejo v stare obleke. Ponekod zažgo metle ter z njim skačejo okrog goreče grmade. Ta običaj je v precejšnji meri ohranil prvotni smisel, ko so z gorečimi baklami preganjali čarovnice. S pustom so povezane šte-

vilne vraže. V okolici Ptuja so včasih na pustni terek stresali sadna drevesa, da so tisto leto bolj obrodila. Na Koroškem pa so nerodovitna sadna drevesa kaznovali s tem, da so med veje naložili težkih kamnov. V okolici Ljutomera pa sadna drevesa obmetavajo s praznimi koruznimi storži — da so bolj rodovitna. Na vzhodnem Štajerskem so dali ta dan kokošim piče v ograjen kolobar, ker so bili prepričani, da jih bo to obvarovalo pred lisico. Okrog Laškega in Jurkloštra so zbirali semenski fižol in luščili koruzo v pustnih dneh, da bosta tako bolje obrodila. V Prekmurju so na pust plesali za visoko lan in debelo repo.

V Beli krajini in na vzhodnem Štajerskem je ponekod še danes v navadi pustno guganje. Na skednju ali pod kozolcem napravijo gugalnico in se na njej gugajo, — da bo predivo lepo in repa debela. Poleg otrok se gugajo tudi pustne šeme.

PA MASTNI KROFI IN FLANCATI...

Pustne dni po kuhinjah cvrči in diši. Saj si veselega Pusta ne moremo misliti brez gostije.

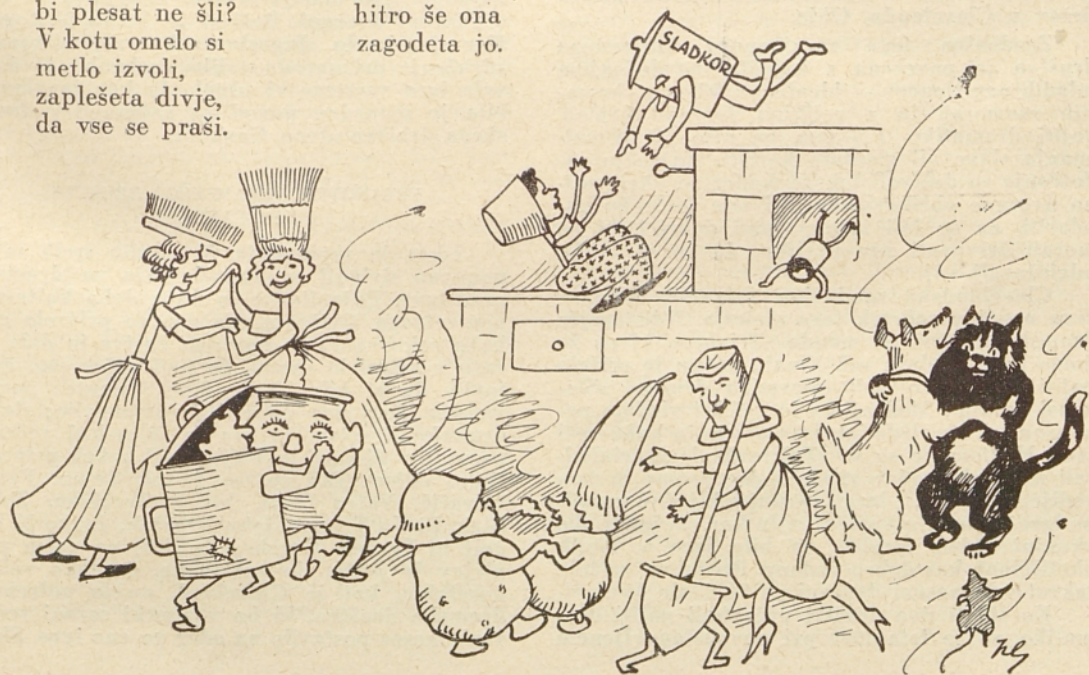
Jelka Urh

Pustni večer

Na pustni večer
so šeme plesale,
in v kuhinji lonci
so skupaj se zbrali,
da bi pustu na čast
lepo zaplesali.
Ko slišijo o plesu
vse druge stvari,
pa pravijo si,
zakaj tudi mi
bi plesat ne šli?
V kotu omelo si
metlo izvoli,
zapešeta divje,
da vse se praši.

In lonec pristopi
do pónvice, mlade sosede
z ognjišča na tla
jo veselo odvede.
Zdaj se poleno
približa lopati
zapešeta urno
v vrvež med brati.
Mucek in kužek
sta videla to,
hitro še ona
zagodeta jo.

Lunica mila lepo je
skozi okno svetila.
Komaj odbila
je ura devet,
bil je v plesu
ves tukajšnji svet.
Skupno veseli,
so razigrano zapeli:
Zakaj bi se ne veselili,
le enkrat v letu
nam pust rogovili!

Največji pustni prazniki, ko morajo biti mize posebno bogato pognjene, so debeli četrtek, pustna nedelja in seveda tudi pustni terek, ko doseže pustno veselje višek in se tudi konča.

Gospodinje pripravijo za pust posebne jedi, ki so v raznih slovenskih pokrajinah različne. Na Gorenjskem ocvro krape, bobbe in krhke flancate, na Primorskem pa fancleje ali štravbe. Podobna pustna cvrtja pripravijo tudi drugod. V Ptujju in okolici skuhajo gospodinje še pred sončnim vzhodom svinjsko glavo ter žgance. Poleg jedo na krlhlje zrezano repo. Pri Cerkljah pripravijo za pustno večerjo juho od suhega mesa z rezanci, suho meso s hrenom, bobbe, flancate in kompot iz suhih hrušk. Če je količkaj ugodno vreme, prirejajo na vzhodnem Štajerskem pustne gostije na prostem.

To je le kratek oris nekaterih pustnih običajev iz bogate zakladnice naše ljudske kulture, ki je živ vrelc našega pradednega žitja in bitja, ko je naš človek še veroval v dobre in zle sile, ker si ni znal drugače razlagati naravnih pojavov.

(Po Narodopisju Slovencev in drugih virih
priredila I. S.)

Frank Česen, Cleveland:

Dramsko društvo »IVAN CANKAR« v Clevelandu

Naš človek je poleg pridnih rok, poštenja in vztrajnosti prinesel v Ameriko tudi tradicijo in smisel za kulturno-prosvetne vrednote, ki se odražajo v narodni pesmi in drami. Pesem mu teši hrepenenje po rojstni domovini, vaški idili in očetovi hišici. V drami si je krepil duha in spoznal umetniško veličino naših in tujih pisateljev. In še več: pri oblikovanju značajev v igri je spoznal sam sebe.

Drama je bila in je še važen činitelj našega življenja v tujini; lahko bi rekli, da je najpomembnejše sredstvo za uspešen kulturni razmah. In kadar se bo pisala zgodovina ameriških Slovencev, bo poleg pesmi tudi drama dobila častno mesto. Zato je potrebno, da pridejo od časa do časa vsaj odlomki o njej v zgodovinske spise. In ker sem se nekoč že sam udeleževal pri amaterskih dramskih društvih, bom skušal podati bralcem Rodne grude skromne povzetke o najbolj aktivni igralski skupini izven Slovenije: dramskem društvu »Ivan Cankar« v največji slovenski naselbini Združenih držav v Clevelandu, Ohio.

Zgodovina tega razgibanega kulturnega društva je povezana s kipečim navdušenjem mladih naseljencev — idealistov, ki so v skromnih razmerah in z velikimi žrtvami pričeli gojiti dramatiko. Pri tem pa niso iskali priznanja slave ali gmotnih koristi. Največje zadoščenje so doživeli takrat, kadar so imeli polno dvorano obiskovalcev. Pri tem je treba poudariti, da so bili igralci sami delavci, ki so morali žrtvovati ure počitka, da so se lahko udeleževali vaj.

Clevelandska zgodovina dramskih društev sega nazaj v začetek tega stoletja. Najstarejše dramsko društvo je menda »Triglav«, ki pa že dolgo let ne deluje več. Kmalu potem je pričelo gojiti dramatiko tudi telovadno društvo »Slovenski sokol.« Med njima je več let vladala nekakšna tekma glede igralske višine in kakovosti iger. Medtem ko so se »Triglavčani« specializirali na mednarodne zgodovinske drame in tragedije, so »Sokolci« igrali skoraj izključno narodne igre, drame in komedije. In ker sta imeli obe skupini dobre igralce, so bile igre v danih okoliščinah kar dobro podane. Predstave so bile takrat v Knausovi dvorani na St. Clair Ave.

Ko sta ti dve društvi prenehali gojiti dramatiko, se je leta 1909 pri novoustanovljenem

podpornem društvu »Lunder-Adamič« pojavila nova igralska skupina igralcev. Njihova krstna predstava je bila štiridejanka »Krvava noč v Ljubljani«, ki se opira na dogodke iz leta 1908, ko so vojaki 27. pešpolka streljali na množico — ki je demonstrirala po ljubljanskih ulicah — in ubili Lundra in Adamiča. In ker je igra dosegla velik uspeh, je društvo nadaljevalo z dramatikovo več let, dokler ni prišlo do običajnega zastoja.

Toda zastoj je bil le začasen. Seme, ki so ga zasejale prejšnje igralske skupine, je ponovno obrodilo. Pojavile so se nove ustvarjalne sile, ki so nagnosko nadaljevale s prosvetnim delom.

Med prvo svetovno vojno so napredni Slovenci ustanovili »Jugoslovansko republikansko združenje«, katerega namen je bil podpreti gibanje za jugoslovansko republiko. Bila je to ena izmed največjih političnih akcij naprednih Slovencev v Ameriki. Tista doba bi se lahko imenovala: narodno prerorenje ameriških Slovencev. Ampak to je poglavje zase. Kot vedno je tudi v tem gibanju nosil zastavo Cleveland.

Pa so zavedni fantje in dekleta leta 1916 sklenili, da bodo v korist Jugoslovanske republikanskega združenja uprizorili Finžgarjevo narodno igro »Divji lovec«. Predstava je bila v Birkovi dvorani. Režiral je Janko N. Rogelj. Ker je imelo Jugoslovansko republikansko združenje pri narodu veliko zaslonbo, je doživela igra vsestranski uspeh. In kar je glavno, bila je posreden povod za ustanovitev dramskega društva »Ivan Cankar«.

USTANOVITEV DRAMSKEGA DRUŠTVA »IVAN CANKAR«

Iskra je vzplamtela. V mladih srcih se je ponovno dvignil val navdušenja za dramske predstave. Pojavila se je nova doba kulturno-prosvetnega življenja. Na dan so privrela globoko zakoreninjena narodna čustva in dala izraza v pesmi in drami. Še tisti večer smo ugotovili, da bi bilo škoda take »talente« pustiti vničar. Zato smo sklenili, da ustanovimo stalno dramsko društvo. In res se je nekaj večerov pozneje v Birkovi kuhinji sestel nekaj pripravljalni odbor. Bili so to: Frank Česen, Frank Kovačič, Vatro Grill, Jos. F. Terbižan, Zofka Birk, Pavla Truger, John Breščak, Janko N. Rogelj in Erazem Gorshe. Ta skupina naših pionirjev je prišla do zaključka, da tako velika naselbina, kot je Cleveland, nujno potrebuje dramsko društvo, ki bo v zimski sezoni redno vsak mesec postavilo na oder po eno igro. Skle-

Člani dramskega društva »Ivan Cankar« ob dvajsetletnici društva l. 1939

nili so javnost o tem obvestiti ter sklicali na ustanovno sejo vse tiste, ki se zanimajo za dramatiko.

Ustanovna seja je bila dne 6. februarja 1919 v mali Birkovi dvorani na 6006 St. Clair Ave. Za predsednika se je bil izvoljen Frank Česen in za zapisnikarja Erazem Gorshe. Prva točka dnevnega reda je bila: ime društva. Zofka Birk nam je v jedrnatem govoru orisala delo, zasluge in smernice našega velikega pisatelja Ivana Cankarja, ter predlagala, naj društvo prisvoji njegovo ime. Njen predlog smo z navdušenjem sprejeli. In danes lahko trdimo, da je prav to ime vplivalo na igralce in občinstvo, da je društvo v času svojega obstanka doseglo tako lepe uspehe in da se člani niso razšli kot že več igralskih skupin pred njimi.

Takoj nato smo prešli na društvena pravila, mesečne prispevke in drugo. Izvoljen je bil stalni odbor, v katerem so bili: predsednik Frank Česen, podpredsednik Mike Koss, tajnik Vatro Grill, blagajničarka Zofka Birk. Nadzorni odbor: Frank Kovačič, Jakob Homovec in Jakob Luznar. Režiser: Janko N. Rogelj, oskrbnik odra: Mike Koss.

Sklenili smo, da bomo 9. marca priredili igro »Deseti brat«, katere čisti dobiček naj bi razdelili na tri dele: tretjino za bodoči Slovenski narodni dom, tretjino za Jugoslovanski pomožni odbor in tretjino za društveno blagajno.

Pred zaključkom se je poročal tajnik, da so pristopili v društvo naslednji člani in članice: Frank Česen, Erazem Gorshe, Vatro Grill, Mike Koss, Zofi Birk, Frank Kovačič, Jakob Homovec, Jakob Luznar, Janko N. Rogelj, John Knific,

Frank Černe, John Steblaj, Josip Kalan, John Česen, Frank Belaj, Anton Eppich, Josip Skuk, Ana Pengov, Mary Grill, Mary Baraga, Frank Jelerčič, Josip Mrhar, Pavla Truger, Louis F. Truger, F. J. Terbižan, Anton Jankovič, Josephine Zupanc, John Breščak, Frank Klemenčič, Nettie Koprivec, Josie Močnik, Pavel Česen, Frank Švigel, Jack Plemel, Frank Homovec in Ludvik Medvešek. Torej 36 mladih članov, od katerih je bil vsak pripravljen prispevati na oltar slovenske Talije.

Prva »Cankarjeva« predstava »Deseti brat«, ki je bila dne 9. marca 1919 v Birkovi dvorani, je imela velik uspeh. Ker je režiser Janko N. Rogelj odpotoval, je bil izvoljen na njegovo mesto na seji 26. februarja Louis F. Truger, ki je »Desetega brata« tudi režiral.

Od prve predstave je bilo čistega dobička 182.91 dolarja; od te vsote pa je bilo podarjeno Slovenskemu narodnemu domu 100 dolarjev, kajti na seji 26. februarja smo prvotni sklep o razdelitvi dobička spremenili in sklenili, da se pol dobička podari Slovenskemu narodnemu domu, pol pa gre v društveno blagajno. Potem je dobil Dom celo več kot polovico.

Prvi igri sta sledili v sezoni še dve: »Revček Andrejček« (dne 13. aprila) in »Cigani« (dne 18. maja). Od prve je bilo prebitka 90.66 dolarja in je bil razdeljen Slovenskemu narodnemu domu 45.33 dolarja in Slovenski narodni čitalnici 45.33 dolarja. Od igre »Cigani« je bilo dobička 111.51 dolarja, ki je ostal v blagajni zaradi nabave kulis in drugih potrebščin. Razen tega je društvo tudi takoj podpisalo za 50 dolarjev delnic Slovenskega narodnega doma.

(Nadaljevanje prihodnjič)

PO DOMAČI

Zimska pravljica v Podkorenu na Gorenjskem

Nova šola na Polšniku nad Litijo

Nov kolodvor so dobile Jesenice, pomembna obmejna postaja za železniški promet med Jugoslavijo, Avstrijo in Italijo. Poslopje je dolgo 140 m in je eno najlepših železniških postaj v Jugoslaviji. V gradnjo je bilo vloženih nad 400 milijonov dinarjev. Novo postajno poslopje je bilo slovesno izročeno prometu 8. januarja, ko ga je prevzel v svojo upravo delavski svet jese-niške postaje.

V Zagorju so odkrili nova nahajališča pre-moga. Strokovnjaki so mnenja, da bi ta rudnik, kjer so v preteklem letu nakopali 550.000 ton premoga, lahko v treh letih povečal proizvodnjo na 770.000 ton letno.

Ajdovščina je dobila novo šolo, ki je sodobno zgrajena in opremljena.

Mladinski kino je bil januarja odprt v Ljubljani. V kinu bodo vsak dan predvajali mladinske filme, vstopnice pa bodo prodajali po šolah.

Rekorden izvoz sadja in sočivja. Jugoslo-vanska izvozna podjetja so lani prodala na tu-jih trgih nad 10.500 vagonov raznega sadja in sočivja. To je doslej največja količina, dose-žena v povojnih letih.

Slovenski slikar razstavlja v Indiji. V Bom-baju so nedavno odprli razstavo slovenskega slikarja Franca Godca.

102-letnico rojstva je praznovala 6. janu-erja najstarejša Primorka Marija Krpanova iz Bukovice pri Gorici. Jubilatka je prejela mnogo toplih čestitk in daril. Poleg sorodnikov in številnih prijateljev so ji čestitali k viso-kemu življenjskemu jubileju tudi zastopniki društev in zastopniki občinskega ljudskega od-bora Sempeter pri Gorici.

Žrtvi razstreliva. V sredo, 4. januarja je Šempas in okoliške vasi pretresla žalostna vest, da sta se s staro italijansko bombo, ki sta jo našla na polju, smrtno ponesrečila 14-letni Jože in 9-letni Lojze Hrovatin, po domače Mohora-čeva iz Šempasa. Pokojna sta bila v šoli odlič-njaka. Za njima globoko žalujejo oče Anton in mati Marija, sestra in teta Viktorija, ki živi v Argentini-Patagoniji, ter drugi sorodniki.

V Ozeljanu je umrl 80-letni Anton Škarabor. Za njim žalujejo doma hčerka Antonija in drugo sorodstvo, v Argentini pa hčerka Fran-čiška, ki je bila pred tremi leti v domovini na obisku.

Smrt ugledne žene. V Braniku v goriškem okraju je 11. januarja nenadoma umrla 62-letna Francka Ličen, rojena Škrbec, po domače Čot-kova. Pokojna je sodelovala v vseh množičnih organizacijah. Od začetka je bila članica doma-čega prosvetnega društva in pevskega zbora, s katerim je nastopila še na Silvestrovo 1955. Spi-sala je tudi več pesmi. Ko je okupator požgal med zadnjo vojno Rihenberk in Komen, so jo nacisti z drugimi vaščani odpeljali v interna-cijo, kjer si je nakopala bolezen, ki jo je spra-vila v prazgodni grob.

Za pokojnico žalujejo poleg njenih številnih prijateljev in znancev v domačem kraju brata

DEŽELI...

Ivan in Justin, sin Rado, ki se je leta 1948 vrnil iz Argentine, hčerki Vera in Jožica ter še več sorodnikov, v Argentini pa njena dva brata Leopold in Andrej Skrbec, ki je urednik izseljenskega lista »Nova domovina«. Prosvetno društvo »Franc Zgonik« v Braniku je s pokojnico izgubilo eno najpožrtvovalnejših članic.

Rute v kočevskem okraju so dobile elektriko. Prebivalci te vasi in okoliških krajev pravijo, da še nikoli niso v tako veselem razpoloženju pričakovali novega leta kakor letos, ko jim je svetila električna luč. Tudi učenci osnovne šole Mohorje so dobre volje, saj so dobili nov radioaparatus, ki ga jim je poklonil občinski ljudski odbor iz Velikih Lašč.

Prva ljubljanska novorojenčka v novem letu sta prejela lepa darila. V ljubljanski porodnišnici sta v novoletni noči »odprla letošnjo sezono« novorojenčka Sonja Majnarič in Čedomir Radivojevič. Ker sta bila prva, sta prejela lepa darila ljubljanskih podjetij ter hranilni knjižici z vlogo po 10.000 din — darilo Ljubljanske mestne hranilnice.

46 novih slovenskih dram so predložili avtorji vodstvu ljubljanske Drame, ki je razpisala nagradni natečaj za najboljše novo izvorno slovensko dramo. Razveseljivo je, da so najboljša dela napisali mladi, doslej še nepoznani avtorji. Tako je prejel prvo nagrado 100.000 din za dramo »Potovanje v Koromandijo« mladi slovenski pisatelj Dominik Smole.

Dobro življenjsko družico je izgubil izseljenec povratnik Matija Radelj, ki je 37 let preživel v Ameriki in se je leta 1952 za stalno vrnil v domovino. Letos 21. januarja ga je nepričakovano zapustila soproga Francka. Zadelo jo je možganska kap. Rojak Matija Radelj ima v Ameriki mnogo prijateljev in znancev, saj je 19 let delal v livarnah v Indianapolisu, Clevelandu in Jollietu. Nazadnje pa je živel v Cudaghi, Wisconsin. Po povratku v domovino se je naselil v Ljubljani v Kobetovi ulici, kjer je kupil hišico, v kateri živi skupno s sinom in njegovo družino.

Ameriške progresivne Slovenke za ljubljansko porodnišnico. Organizacija Progresivnih Slovenk v Ameriki je po vojni že mnogo pomagala raznim socialnim in kulturnim ustanovam v Sloveniji. Zdaj je na prošnjo vodstva ljubljanske ginekološke in porodniške klinike pokrenila med zavednimi slovenskimi rojaki v Ameriki veliko akcijo za nakup komercialnega pralnega stroja, ki perilo pere in obenem tudi razkuži. Na tej kliniki morajo dnevno oprati okrog 1600 kg perila. Zaradi zastarelih naprav v pralnici je otežkočeno razkuževanje perila. Zato menijo, da je to tudi vzrok gnojnim vnetjem pri porodnicah. Podporni odbor Progresivnih Slovenk v Clevelandu je za nakup tega res prepotrebne pralnega stroja že nakazal 1600 dolarjev, s katerimi je razpolagal od prejšnjih zbirk. Prepričani smo, da se bo požrtvovalnim članicam, med katerimi so znane javne delavke, posrečilo kmalu zbrati še ostalo vsoto, s čimer bodo res mnogo storile za matere in otroke v rojstni domovini.

Planina nad Jesenicami z Golico

Nova tovarna čevljev »Planika« v Kranju

Studenec, ki je hkrati spomenik padlim borcem, v Giršičih pri Gradacu

JUBILEJ NAŠEGA ODBORNIKA

50

Lani 16. decembra je dopolnil petdeseto leto član našega glavnega odbora Ivan Perčič iz Kamnika. Jubilant je povratnik iz Francije, kjer je preživel kot izseljenec 17 let. Rojen je bil v Bervacah pri Grosupljem v družini ameriškega izseljenca povratnika. Oče je bil po poklicu zidar. V družini je bilo deset otrok. Da niso lahko živeli, je samoumevno. Ivan se je po dovršeni 6-razredni osnovni šoli izučil kovaštva.

Toda z delom je bilo težko v tistih dneh, zato ga je stiska za vsakdanji kruh pognala na tuje v Francijo. Delal je v rudnikih Mines de Mericourt, Brasoc les Mines, Vicoigne, Raismes v Nordu. Vmes je moral premagovati različne težave. Večkrat je bil brez zaposlitve. Nekaj mesecev pred koncem vojne je težko bolan moral na cesto. Po enajstmesečnem zdravljenju je dobil delo pri Združenju Jugoslovanov v Parizu, kjer je bil vse do novembra 1946, ko se je za stalno vrnil v domovino. V Franciji je bil jubilant eden od organizatorjev odporiškega gibanja proti fašističnim okupatorjem v departementu Nord in je za svoje zasluge od vodstva tega gibanja tudi prejel visoko in zaslužen priznanje.

Po vrnitvi v domovino se je naselil v Kamniku, kjer je bil pri bivšem okrajnem ljudskem odboru inšpektor za delo. Leta 1952 je bil upokojen. Kot član Glavnega odbora Slovenske izseljenske matice in tajnik njene podružnice v Kamniku pridno deluje za zблиžanje rojakov z rojstno domovino in je bil lani odlikovan z Redom bratstva in edinstva druge stopnje. Izseljenska matica jubilantu k lepemu jubileju iskreno čestita z željo, da bi v zdravju in zadovoljstvu preživel med nami še mnogo let.

Razstava iz dejavnosti srbskih izseljencev

Udruženje izseljencev-povratnikov Srbije v Beogradu je 16. decembra odprlo prvo razstavo dokumentacij iz umetniške in kulturnoprosvetne dejavnosti srbskih izseljencev v inozemstvu in izseljencev-povratnikov. Otvoritvi so prisostvovali mnogi javni in kulturni delavci, predstavniki izseljenskih matic ter nad 50 obiskovalcev.

V prvem delu so bila razstavljena umetniška dela slikarjev Milene Sotre-Gaćinović, povratnice iz ZDA in Dragutina Mitrinovića, povratnika iz Francije ter mladega rojaka, nadarjenega kiparja Borisa Anastasijevića, ki je sicer rojen v Franciji, a se je pred dvema leti za stalno naselil v domovini svojih staršev. Drugi del pa je prikazal kulturno-prosvetno, znanstveno in politično delo srbskih izseljencev v Severni in Južni Ameriki, Franciji, Belgiji in drugod. Med mnogimi dokumentacijami so bile razstavljene tudi knjige in fotografije Tesle, Pupina, Louisa Adamića in drugih javnih delavcev jugoslovanskega rodu v inozemstvu.

Casopisi srbskih izseljenskih organizacij so bili razstavljeni po kronološkem redu, vse od prvega lista »Srbski rodoljub«, ki je izšel v New Yorku že leta 1906. Poleg teh listov so razstavljeni tudi hrvaški in slovenski izseljenski časopisi, katerih redakcije in društva so sodelovala v največji slogi. Razstavljeni so bili tudi vsi listi, ki še danes izhajajo po svetu, nadalje

publikacije, ki jih za naše izseljence izdajajo izseljenske matice v Jugoslaviji ter dokumentacije o dejavnosti Udruženja izseljencev-povratnikov Srbije.

V. V.

Tajnik Udruženja izseljencev-povratnikov Srbije otvarja razstavo

Erazem Gorše

iz Štange pri Litiji

Avzug Kollander, lastnik znane potniške pisarne iz Clevelanda s skupino rojakov, ki so lani potovali v domovino. G. Kollander praznuje letos tridesetletnico, odkar vodi svoje podjetje. K lepemu jubileju mu toplo čestita Slovenska izseljenska matica, uredništvo »Rodne grude« in Slovenskega izseljenskega koledarja

Te vrste imajo namen ohraniti spomin na pomembnega zasavskega rojaka Erazma Goršeta, po rodu iz male hribovske vasice Štange nad Litijo. Čeprav je bil mož mešolan, si je v novem svetu v Ameriki tako izpopolnil svoje znanje, da je postal zaradi svojih sposobnosti znan prav povsod, kjerkoli žive v ZDA naši rojaki. Erazem Gorše je bil delaven v kulturno-prosvetnih društvih v Clevelandu, kjer je preživel največ svojega življenja in drugod. Ustanovil je Slovenski narodni muzej, ki je žal prenehal z delom in je šlo tako v pozabo mnogo predmetov, knjig in drugega gradiva, ki ga je Erazem zbral v dolgih letih in je bilo pomembno za prikaz zgodovinskega razvoja naših izseljencev. Erazem se je udeleževal tudi s peresom: pisal je članke, bil je sodruinik naših listov, prevajal je igre in druge spise v slovenski jezik. Včasih je napisal kak dopis tudi v ljubljanske liste. Najbolj pomembno delo pa je ustvaril s svojim slovensko-angleškim slovarjem, ki ga je pripravil vrsto let in je objavil slovarsko gradivo pod naslovom »Prvo slovensko berilo, posvečeno slovenski mladini v Zedinjenih državah Amerike za učenje slovenskega jezika.« Te zapiske je objavil v mesečnih nadaljevanjih v angleško-slovenski mladinski reviji *The Voice of Youth*, ki izhaja že 55 let v Chicagu. Erazem Gorše je vedel, da moramo posvetiti vse sile prav tisti mladini slovenskih staršev, ki je tonila v tujem svetu, zato je za njo pripravil tudi več ciklostiranih učbenikov, ki so ji služili pri učenju materinskega jezika.

V tistem času, ko je doraščal Erazem v našem Zasavju, je bilo trdo za zaslužek. Erazem je videl, da mu domačija ne bo dala kruha, zato se je odpravil v svet, čeprav je imel vse pogoje, ki bi mu dali pravico do zaslužka tudi v domovini. Bil je izredno bistre glave, da so v tedanji štangarski šoli takoj preцениli: Iz tega fanta se bo nekoč razvil še bister mož. Se danes ga pomnijo njegovi sovrstniki z največjim spoštovanjem.

Ko je prišel Erazem v Ameriko, ga je čakalo trdo ročno delo. Fant pa se ni ustrašil zaprek, prijel je pošteno za delo, v prostem času pa se je učil angleščine in vsega, kar je čutil, da mu bo nekoč v življenju potrebno. Izpopolnjeval se je tudi v pisanju in se tako priučil slovenščine in angleščine, da je bil nekaj časa celo novinar, prevajalec in sodruinik v redakcijah slovenskih listov v ZDA. Če prelistujemo stare ameriške družinske koledarje, bomo večkrat naleteli na Erazmovo prispevke iz najrazličnejših poglavij.

Široko razgledam mož je videl, da tako velika narodnostna enota, kakor so Slovenci v ZDA, nujno potrebujejo muzej, kjer bi zbirali vse gradivo, ki naj govori o naporih in uspehih Slovencev v tujem svetu. Začel je zbirati vse tiske: časopise in knjige, ki so jih izdajali Slovenci v Ameriki. Vse to je potem izročil Slovenskemu narodnemu muzeju v Clevelandu v dokaz, s kakimi napori in prizadevanji se je naša narodnostna skupina vključevala v kulturno in tudi politično življenje v novem svetu. Erazem je vse

te napore svojih rojakov dobro poznal, saj je bival v Ameriki od leta 1910. Nekaj časa je živel v mestecu Arona v Pennsylvaniji, zatem se je preselil v Denver v državi Colorado, nazadnje pa je živel v Clevelandu v Ohiu. Tu je bil nazadnje zaposlen pri znani industriji šivalnih strojev Singer ter je uvedel tudi prodajo šivalnih strojev v staro domovino.

Tista leta, ko je prišel Erazem v ZDA, so bila začetna leta v kulturno organizacijskem pogledu med našimi rojaki. Sprva je šlo vse bolj po domače. Kasneje pa so se začeli naši izseljenci udeleževati bolj smotrno tudi na kulturnem polju, ustanavljali so pevske kvartete in društva, pa gledališke družine. Nato so začeli rasti po vsej Ameriki naši narodni domovi. Erazem Gorše je bil vsepovsod med najbolj marljivimi in zato so ga poznali, cenili in spoštovali širom ZDA.

Leta 1918 se je poročil in njegova vrla žena Frances mu je bila od tedaj njegova največja življenjska opora. Ko sta se preselila oba v Cleveland, v to največje slovensko mesto v ZDA, sta se vključila v delu v Narodnem domu na St. Clair aveniji. Ta dom je eden najlepših v vsej Ameriki. Gorše je bil tu vsestranski delavec, član direktorija Doma, delegat pri konvencijah itd. itd. Bil je tudi med ustanovitelji dramskega društva »Ivan Cankar« ter tu tudi sam nastopal v raznih vlogah, da celo tudi režiral nekatere predstave.

Pred dvema letoma je Erazem porabil vse svoje življenjske sile in smrt ga je rešila trpljenja. Njegove zemeljske ostanke so vpepelili. Za njim žaluje predvsem njegova družina, žena vdova Frances ter hčerki Vivan in Nadina, pa seveda vsa slovenska kolonija in njegovi številni znanci in prijatelji širom Amerike pa tudi v starem kraju. Saj je bil Erazem kot razgledan mož v stalni zvezi z domovino in je skrbel predvsem, da so prihajale ameriške knjige v Slovenijo. Samo ob neki priložnosti je poslal ljubljanski Univerzitetni knjižnici v Ljubljani 200 funtov raznih knjig. Zasavci smo ponosni na tega vrlega moža, ki je izšel iz skromne vasice.

Jože Župančič, Litija

Domovina

FRANCIJA

VESTI
IZ MERLEBACHA IN OKOLICE

Če bežno preletimo dogodke preteklega leta, vidimo, da smo lani imeli številne obiske iz domovine. Mnoge so obiskali sorodniki, številni pa so bili tudi obiski iz domovine, ki so bili namenjeni nam vsem. Tako nas je veselo iznenadil obisk novega jugoslovanskega poslanika dr. Aleša Beblerja, ki nas je posetil s svojo soprogo in obema jugoslovanskima konzuloma iz Strassbourga. Dalje so nas obiskali zastopniki Slovenske izseljenske matice. Zelo veseli smo bili tudi obiska mladinske godbe iz Trbovelj in radijske skupine iz Ljubljane. Naša izseljenska društva so tudi lani imela številne prireditve. Lepa velika manifestacija je bilo razvitje nove zastave rudarskega pevskega društva »Save« iz Merlebacha, kjer je sodelovala tudi trboveljska mladinska godba. Naša društva so se z zastavami udeležila tudi slovesnosti francoskega narodnega praznika in rudarskega praznika. V Merlebachu smo lepo proslavili jugoslovanski državni praznik — 29. november, kjer so pri proslavi sodelovala vsa tukajšnja slovenska društva.

Pa ne le veselih, tudi žalostne obiske smo imeli. Smrt je potrkala na mnoge slovenske domove in za vselej odvedla iz naše srede mnoge očete in matere, ki so pred nekaj desetletji prišli v tujino iskat kruha za sebe in družino. Tudi mladim ni prizanesla bela žena. Naj med mnogimi omenim 18-letno dijakinjo Marijo Gantarjevo in 20-letnega Karla Pivca, ki se je smrtno ponešrečil. Vsakega pokojnika, ki je bil član kakšnega našega društva, so spremili člani na zadnji poti z društveno zastavo, položili venec na grob ter mu zapeli nagrobnico. Tudi tukaj se je pokazalo, kako osamljeni bi bili, pa čeprav bi bila naša naselbina številna, če bi ne bilo naših društev, ki nas družijo, izobražujejo in še tesneje medsebojno povezujejo.

Rojakinja Mary Kolar iz Hibbinga v Minn s svojo družino

Veseli me, ko čitam v Rodni grudi poročilo o življenju rojakov iz raznih držav Amerike, kako ti krepko in žilavo orjejo na polju svoje slovenske kulture, pa čeprav je to morebiti že drugi in tretji rod, še vedno znajo materino govorico in imajo svoja lepa, močna izseljenska društva, ki so tam daleč v tujini topla ognjišča, na katerih se neguje in ohranja slovenska kultura in domača govorica.

Alojz Grčar

DRUŽINSKI VEČER
DRUŠTVA »SLAVČEK«

V nedeljo, dne 18. decembra je priredilo Jugoslovansko pevsko-podporno društvo »Slavček« v Freyminu družinski večer, ki je bil eden najlepših, kar smo jih preživeli v tujini. Že ob 18. uri zvečer se je napolnila velika dvorana Witkovski.

Tradicionalni večer je otvoril predsednik Glogovšek, ki je pozdravil vse navzoče, posebno našega predstavnika iz Strassbourga konzula g. Lotriča in njegovega tajnika. Po enoninutnem molku v spomin umrlim članom se je začel program, ki je bil razdeljen na dva dela; v prvem delu so nastopili: mešani zbor, ki je zapel: »Naše gore« in »Vrtec ogradila bodem«. Moški zbor z »Belokranjsko« in »Ko lani«. Ženski zbor, ki je zapel: »Pomlad« in »Rože je na vrtu plela«. Pionirček

Skruba Karli je zapel »S puško na rami« in »Lisica je prav zvrta zver«. Mladi tamburaši pa so zaigrali pod vodstvom dirigenta Vodiška tri skladbe. Med odmorom je igral kvalitetni orkester.

V drugem delu so nastopili vsi solisti, od 3-letnega Silvija do 77-letnega penzionista Sladiča. To je dokaz, da naše društvo goji pravo domačo kulturo, ki jo je podedovalo v domovini, da nismo in ne bomo pozabili naše domače pesmi in besede, četudi smo že dolga leta v tujini.

Veseli nas, da je naš predstavnik konzul prisostvoval celemu programu, za kar se mu najlepše zahvaljujemo.

Po programu je bila prosta zabava pozno v noč. Mladinke so pridno prodajale srečke za tombolo, ki je obogatila društveno blagajno za 45.000 fr. Ta denar nam je zelo dobrodošel, saj smo ta večer obdarovali 60 upokojencev in vdov v skupnem znesku 50.000 fr. Pred tednom smo obdarovali 140 otrok do 14 leta v skupnem znesku 22.000 fr. Razšli smo se prav židane volje.

Jože Knavs,
tajnik društva »Slavček«
Freymin

BELGIJA

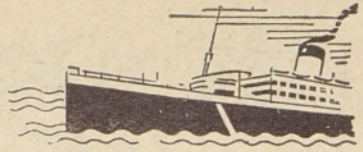
VESTI IZ LA BOUVERIE

Tukaj nas je zelo malo in živimo raztreseni. Letos sta nas za vedno zapustila dva rojaka. V Quaregnonu je spomladi umrl Ludvik Fele, ki je bil 25. avgusta 1905 rojen v Idriji. V Hautrage pa smo pokopali Rafaela Pečenko, rojenega 24. oktobra 1898 na Primorskem. Oba je spravila v prezgodnji grob rudarska bolezen — silikoza. Tudi od nas iz Belgije je lani odšlo precej rojakov na oddih v domovino, samo iz občine, v kateri živim, jih je odpotovalo 7. Tudi letos se že pripravljajo na obisk domovine.

Srečno novo leto vsem rojakom po svetu!

August Baričič

na tujih tleh

ARGENTINA

MOGOČNA PROSLAVA
29. NOVEMBRA V BUENOS AIRESU

Jugoslovanska kolonija v Argentini je lani veličastno proslavila praznik Jugoslavije — 29. november. Kakor poroča »Nova domovina«, da še nikoli niso bili izseljenci zbrani v tako velikem številu, kakor na tej mogočni proslavi, ki je bila v veliki dvorani gledališča National. Proslave so se udeležili ne le rojaki iz Buenos Airesa, temveč tudi iz oddaljenih mest, kot iz La Plate, Berissa, Tigre in drugod. Proslavo je otvoril predsednik prireditvenega odbora Ferfolja, ki je navzoče pozdravil v kastiljanščini. Slavnostni govor je imel jugoslovanski poslanik Slavoljub Petrovič. V dobro pripravljenem in izvedenem kulturnem programu so nastopili: mešani zbor Slovenskega podpornega društva iz Villa Devoto pod vodstvom Jakoba Kreblja, sopranistka Nelly Rubensova, koncertni pevec Hrovatin in tamburaški zbor Jugoslovansko-argentskega kulturnega društva iz Dock Suda in pianist Anton Soler. Predvajan je bil tudi slovenski film »Na svoji zemlji«.

Lepa je bila tudi prireditev v Villa Devoto, kjer so poleg drugih nastopili tudi otroci naših rojakov. Vse je zelo navdušila s svojo plesno umetnostjo mala Fabjanova, mladi Gregorič, ki je lepo zapel dve pesmi, eno v slovenščini in eno v španščini, mladi Armando Hrovatin pa ga je spremljal na klavirju.

SLOVENSKI LJUDSKI DOM
BO SPET ZAZIVEL

Z največjim veseljem je Slovenska izseljenska matica pozdravila vesti, da bo ponovno oživel Slovenski ljudski dom v Argentini, ki je bil razpuščen l. 1949, ko so bila tam zaprta vsa slovenska društva. Ustanovljen je bil pripravljalni odbor, katerega predsednik je rojak Josip Semolič, tajnik pa je Josip Vizintin. Odbor je naslovil okrožnico na vse nekdanje podružnice Slovenskega ljud-

skega doma. Da se zamisel že uresničuje, so najlepše potrdile prve prireditve, ki so jih že imele razne nekdanje podružnice. Tako je bila v nekdanjih prostorih Slovenskega ljudskega doma na calle Ramon Lista 5158 20. novembra prireditev, ki so se je udeležili številni rojaki s svojimi družinami. Po kosilu je prisotne pozdravil rojak Semolič, ki je dejal med drugim: »To je prvi sestanek v teh prostorih po dolgih letih prisilnega molčanja. S tem se začne za Slovenski ljudski dom nova doba družabnosti in prosvetnega delovanja.« Razvila se je prav prijetna domača zabava, na kateri so rojaki podrobno razpravljali in razvijali lepe načrte o bodočem kulturno prosvetnem delu.

5. decembra je priredilo jugoslovansko društvo »Bratstvo« v Buenos Airesu v svojih prostorih na calle Matienze »Filmski večer«, na katerem so predvajali več filmov. Ob zaključku pa je bila domača zabava s plesom.

Slovensko podporno društvo »Edinost« iz Cordobe, ki je edino slovensko društvo v tem kraju in katerega predsednik je Mirko Francetič, tajnik pa Peter Zagar, je prav tako povabilo v svoje vrste vse bivše člane, da se jim pridružijo in privedejo tudi novih, da bodo tako »skupaj združeni delovali v čast svoje naselbine in drage domovine«.

ZDA

ZNANI DOPISNIK UMRL

Tretjega januarja je v Detroitu, Mich. v bolnišnici umrl rojak Anton Jurca, ki so ga rojaki v Ameriki zlasti poznali po njegovih številnih dopisih v Prosveti. Bil je tudi sotrudnik Slovenskega izseljenskega kolektarja in Rodne grude. Pokojnik je bil dolgoletni član društva 121 Slovenske narodne podporne jednote. Doma je bil iz Vrhnik nad Ljubljano in star 71 let. Njegovi soprogi Mary in drugim svojem iskreno sožalje!

BAZARJI PROGRESIVNIH
SLOVENK

Da dobijo sredstva za svoje delovanje, prirejajo Progresivne Slovenke enkrat letno konec jeseni — posebne bazarje (nekake sejme). Na teh bazarjih prodajajo različna ročna dela, ki jih izdelajo članice Progresivnih Slovenk. Čisti dobiček ob prodaji pripravljene blaga pripade krožkom PS. Krožek št. 1 iz Clevelanda je imel tak bazar 19. novembra 1955. Prodajali so predpasnike, jopice, pecivo, krasno odejo itd. Krožek št. 2 je imel bazar v Slovenskem narodnem domu na St. Clairu. Članice tega krožka so delale tudi po osem ur dnevno in so izgotovile ob tem prostovoljnem delu krasno posteljno pregrinjalo. Krožek št. 3 pa je imel bazar 16. oktobra 1955 v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. Članice so sešile, nakvačkale in napletle mnogo lepih in koristnih stvari, napekle so potice, piškote in podobno. Na ta način zbirajo ameriške Progresivne Slovenke sredstva za svoje delovanje.

DVE 45-LETNICE POROKE

25. oktobra 1955 so imeli v Slovenskem domu v Fontani, Calif. proslavo dveh 45-letnic poroke. Slavljenca sta bila Anton in Uršula Blatnik ter Albin Sternad in soproga. Proslave se je udeležilo več kakor 300 oseb. Anton Blatnik je doma iz Zdenške vasi na Dolenjskem ter je prišel v ZDA leta 1906. Uršula pa je iz vasi Malkovec pri Mokronogu ter se je pisala Vrigel. V ZDA je prišla leta 1909. Oba zakonca gojita lep nasad dreves grapefruita, imata pa štiri sinove in eno hčer, ki so vsi že poročeni. — Albin Sternad je doma iz Nove Stifte v Savinjski dolini ter je prišel v Ameriko 1907. leta. Njegova žena, roj. Jamnikova, pa je iz Gornjega grada. Imata tri hčere in enega sina. Albin je tesar in navdušen pevec. Proslava je bila prav prijetna. — Tudi mi jim izrekamo naše čestitke.

LES MILLES, FRANCIJA

Lepa hvala za koledar leta 1956. Prav z veseljem sem ga sprejel ter sem najprej pregledal slike, ki se mi zelo dopadejo, tako kot pri »Rodni grudi«.

Ne zamerite, ko sem Vam prva dva pisma pisal v francoskem jeziku; nisem še namreč bil prav sposoben, pa mi jih je napisal moj tovariš v francoščini. Danes se počutim mnogo bolje ter se Vam sam oglašam. Preteklo je že osem let, odkar ležim tu v sanatoriju in do sedaj še nisem imel nobene priložnosti, da bi se sestal s katerim Slovencem. Tudi je že več let, odkar nisem čital slovenske knjige. Ko pa sem dobil stik z Vami in spoznal »Rodno grudo«, je ona za mene kakor zdravilo in se kar nekako bolje počutim. Ko gledam slike v koledarju in »Rodni grudi«, se spominjam svoje domovine in sem kar nekako nervozen, če nimam nobenega človeka, da bi se z njim pogovoril v domačem jeziku.

Prejmite iskrene pozdrave, obenem pa Vam voščim mnogo sreče, zdravja in napredka v novi domovini za leto 1956. Prav prisrčno pozdravljam in voščim novo leto tudi vsem znancem in prijateljem iz Zagorja ob Savi, tistim, ki so doma ali pa v tujini.

Zagar Anton

ENUMCLAV WASH.

Najprej Vas lepo pozdravljam ter se Vam zahvalim za »Rodno grudo«. Se mi prav dopade. Prilagam Vam tri dolarje za mrs. Mary Potočnik na Cumberland Wash. Ko sem jo nagovorila, da se je naročila, je povedala, da ste ji pošiljali že šest mesecev, pa Vam ni plačala. Ona nič rada ne piše, pa je denar izročila meni, naj Vam ga pošljem in se zahvalim. Prilagam Vam še tri dolarje za mene, eden pa naj bo za tiskovni sklad »Rodne grude«.

Tukaj sem že petdeset let, pa še nisem imela priložnosti dobiti lista iz domovine. Rada bi Vam kaj napisala za »Rodno grudo«, kako se imamo Slovenci, kateri živimo tukaj. Kar je nas starih izseljencev, izumiramo, mladina se pa ne zanima za slovenske časopise. Ako je mogoče, mi takoj odpišite, da bom vedela, če ste denar prejeli.

Josephine Richter

BARBERTON OHIO

Najprej se Vam prav lepo zahvalim za lepo popravljene verze, ki ste jih objavili v osmi številki. Prav vesela sem bila, ko sem jih zagledala, tembolj, ker sem že mislila, da so šli v uredniški koš. Pošiljam Vam 4 dolarje za štiri polletne naročnine, in sicer: za mrs. Mary Šemrov, mrs. Uršula Preskar, za novo naročnico mrs. Jennie Troha in za mene. Prosim, pošljite »Rodno grudo« kakor hitro mogoče, da me ne bo skrbelo.

Najlepše pozdravljeni vsi v uradu »Rodne grude«.

Jennie Ozbolt

SACRAMENTO, CALIF.

Najprej Vam želim srečno in veselo novo leto 1956. Tudi Vam pošiljam dva dolarja za »Rodno grudo«. Kadar berem »Rodno grudo«, sem vesela napredka nove Jugoslavije. Želim Vam še boljšega uspeha in ostanite pozdravljeni!

Victorija Ružič

CLEVELAND, OHIO

Cenjeni! Sporočam Vam, da sem sprejel »Rodno grudo« in »Tovarišac«, na katera sem se naročil po mojem bratu. Oba lista se mi zelo dopadeta in ne bi želel, da bi se mi katera številka izgubila.

Želeč Vam mnogo uspeha, Vaš tovariš

Frank Marash

ARMA, KANSAS

Tukaj Vam pošiljam 4 dolarje kot naročnino še za eno leto, in sicer za: Jakob Arck in za sebe. Vam želim srečno in veselo novo leto.

Martin Krušič

CHICAGO III.

Prisrčne pozdrave vsem, posebno pa Veri in Ini, ki sta nas lansko leto tako lepo zabavali na izletu. Tega ne bom nikoli pozabila. Posebna zahvala gre tudi moji hčeri in sinovom, ker so me oskrbeli z vsem, da sem mogla na to dolgo pot z avionom. Starejši sin Frank mi je kupil karto, drugi pa so dali vsak nekaj. Za presenečenje so mi še poslovilno večerjo pripravili. Kako srečna sem bila, ko sem po enainpetdesetih letih zopet videla svoj rojstni kraj. Če bi ne bilo slabo vreme, bi ostala še dalj časa, ker pri Knolovih so me prav lepo sprejeli in postregli. Zadnji teden sem poslala po nakaznici 4 dolarje za »Rodno grudo«. Dva dolarja sta za mene, dva pa za mrs. Angelo Mežnar, ker je tudi njej zelo všeč.

Prejmite moj najlepši pozdrav!

Johana Klančnik

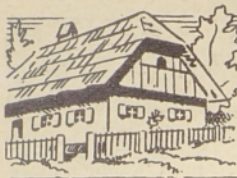
NEW YORK

Moja stara navada je, da se ob novem letu spominjam mojih sorodnikov, bližnjih in daljnih prijateljev, še bolj z veseljem pa se spominjam moje najbolj priljubljene prijateljice — »Rodne grude«.

Z veseljem čitam o sprejemih in gledam slike rojakov, ki prihajajo iz vseh delov sveta na obisk svojem.

Pošiljam Vam 5 dolarjev kot naročnino na »Rodno grudo« za mene in mojo sorojakinjo, en dolar pa vam poklanjam za lepe barvaste slike, ki so priložene »Rodni grudi«.

Fred Sortori

DOM IN DRUŽINA

Ohranimo našo lepo narodno nošo

NARODNA NOSA V PODJUNI
IN ROŽU

(Konec)

Okoli Velikovca v Podjuni so moški nosili srajco iz domačega platna s položenim ovratnikom, kolirjem in dolge spodnje hlače iz barhenta, v pasu zapete. Ob nedeljah in praznikih so imeli srajce iz tinčine. To je bilo fineje tkano platno. Vrhnje hlače so bile irhaste, segajoče do kolen in so na koncu imele binglje, cofe. Lajbiči so bili spredaj iz zelenega zameta in so se »križem prežnorali«, zadaj pa so bili iz domačega platna, pobarvanega v črno. Nekdaj so imele ženske navado »štikati« moške lajbiče. Vezle so rože na platno s črno, rdečo, včasih tudi z zeleno volno. Take lajbiče so nosili mladi moški ob nedeljah. Za kapo smrtnico je še sedaj znano, da so jo dajali umrlemu na glavo. Te kapice so bile okrogle in so se s trakovi privzovale spodaj pod brado. Obuvali so se v visoke pončhe, čevlje ali škornje, kasneje pa štetletne čevlje, pri katerih je bil del od gležnjeva navzdol iz gumija. Pri teh niso imeli vezalk.

Ženske so nosile pod vrhno obleko najprvo spudenco, ki je bila iz platna in na koncu okrašena z doma pletenimi špicami. Spodnjo janko so imenovali tudi interfat. Ta je segala od pasu navzdol. Nekateri se celo še spominjajo, da so imele vrhnje janke na nedre rajfen. To je bil lesen obroč, ki so ga devale, da je krilo lepo stalo. Toda ti obroči so pozneje izginili. Starejši ljudje vedo povedati pripovedko o teh obročih, zakaj so jih žene opustile. Bile so tri lepoticice iz treh dolin okoli Zelezne Kaple, ki so postale obsedene. Zaradi tega so se zaobljubile, da ne bodo več nosile lesenih obročev

na jankah, da jih ne bi zapeljal hudi duh. Obroči so namreč pomenili pretirano lepoticenje in napuh. Znosile so vse obroče na pokopališče in jih sežgale. Šlebanka je pokrivala gornji del telesa in je segala do bokov. Ženske so nosile še drugo »jopo«, ki pa je bila

Avba iz Roža

samo do pasu. Jopa kot šlebanka sta bili navadno okrašeni z okrasnimi trakovi. Na nogah so nosile nizke čevlje, čigar gornji del je bil nekako platno, kapica pa je bila iz mehkega usnja. Nogavice so bile pod kolonom prevzane s podvezo. Na glavi so nosile hadrce. Za nedeljo in praznike so bile te rute iz žide in polvolnena blaga. Ponekod so imele preko hadrce še klobuk. Znane pa so tudi kape s pentljami. To so bile nizke črne avbe z zadaj zlatim kvadratom. Tudi sprednji del avbe je bil poшит s srebrnimi in

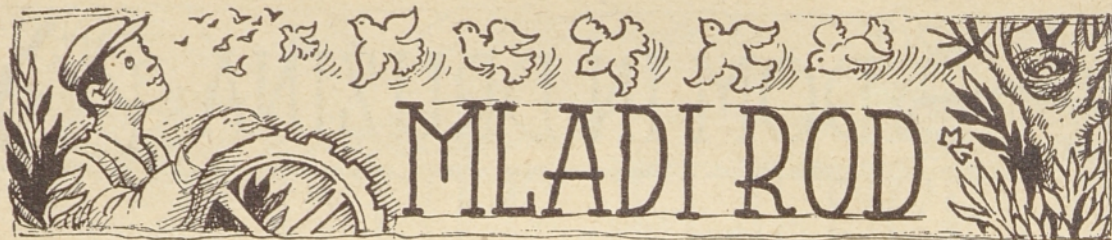
zlatimi nitkami. Avbe so bile majhne in so imele obliko kape.

Noša v Rožu ima več skupnih potez s podjunsko. Zanimivi so tu novi izrazi za razne dele obleke in žensko pokrivalo.

Moški so nosili srajco, čikel s hadrco okoli vratu. Prek srajce so oblekli žametn lajbeč s svetlimi gumbi, ki so bili včasih srebrni. Ozke hlače so segale do kolen in so se zapenjale z rimelnom, jermenom. Povrh lajbeča so oblekli jopeč, ki se ni nič zanoflav in je bil obrobljen na okroglo. Nogavice so bile pletene na kite ter so bile zelene ali bele barve. Obuvali so čevlje pa tudi škornje. Pozimi so nosili habeloke. Še starejši je bil burnus, plašč, ki je bil zelo težak. Klobuke so imeli polstene s širokimi kraji.

Ženske so imele tudi čikel in spodnjo janko s čipkami. Včasih so nosile še več spodnjih kril. Vrhnja janka in niderc sta bila sešita skupaj. Za njo so uporabljali boljše blago, to je tibet in svilo. Janka je bila spredaj izrezana in ta del so potem izpolnile s platnom, katerega je pokrival predpasnik. Prek ramen so bile Rožanke ogrnjene z židano hadrco, trikotniško prepognjeno in spredaj speto z brošo. Pozimi so si nadele še špenzer, jopo, ki je segal le do pasu. Preko vsega so se še ogrnile z veliko volneno ruto, hadro. Nogavice so si pletle doma in sicer na (k)nofije. Na nogah so imele punčuse — čevlje.

Glavo so si ženske pokrivalo s hadrco ali kapo. Te kape so zelo značilne tako po vezenem okrasju kot po kroju. Zadaj sta bila dva dolga moirirana trakova, katera sta se ovila okoli glave in se potem zavezala v pentljo na tilniku. Kapa se je tesno prilegala glavi. Na temenu je bila ponavadi našita črna svila, še raje pa so vtkale zlate nitke v njo.

Pripovedka
iz Savinjske doline

V ELIKAN V ŠOKATU

V Šokatu pri Gornjem gradu je v hribu živel velikán, ki je rad pomagal kmetom in bajtarjem, kadar so le-ti zašli v težave. Bil je višji kakor najvišja smreka, saj je lahko pogledal čez vršiček vsakega drevesa v hosti, kaj se dogaja v dolini. Zato so mu Šokatarji dali ime — Vršiček.

Velikan Vršiček pa ljudem ni bil v nadlego, kakor drugi velikani v Savinjski dolini, ki so kmetom kradli ovce in goved in jim jemali zrnje iz kašč, saj je imel lastno čredo ovc in koz. Četudi si je vsak dan na raznjo spekel eno ovco ter jo pojedel z mesom in kostmi vred, mu hrane ni nikoli zmanjkalo, ker se je njegova čreda večala iz dneva v dan.

Kadar je ljudem zaradi preobilnega dela trda predla, so prosili velikana, naj jim pomaga. Velikan Vršiček je vsakemu ugodil, a najraje je pomagal bajtarjem, ki niso imeli svoje vprežne živine.

Bilo je neke pomladi, ko je uboga bajtarica iz Šokata ojarmila pred ralo izposojeno kravo, da bi zorala njivo. Toda krava, ki ji jo je posodil sosed, je bila preslabotna za oranje. Sredi dela se je na vsem lepem ustavila na neizorani njivi ter žalostno mukala, ker pluga le ni mogla vleči. Bajtarica pa je zajokala:

»Oh, ko bi vsaj prišel velikán Vršiček in mi pomagal!«

Velikan, ki je v hribu pasel svojo čredo, je slišal njen jok, se vzravnal, pogledal čez vršičke visokih smrek in bukev v dolino ter zagledal bajtarico, ki je jokala in ga klicala. Trikrat, štirikrat se je prestopil — in že je bil na njivi, kjer se je bajtarica mučila s kravo in jo priganjala k delu. Izpregel je kravo, si jo položil na veliko dlan ter jo zanesel v domači hlev, potlej pa se je sam ojarmil

pred plug in oral in oral, dokler ni vse njive zoral.

Potlej je nekega dne revnemu kmetu v Šokatu poginila edina krava. Drugega mu ni ostalo, kakor polna hiša otrok, ki so jokali, ker pri hiši ni bilo niti kaplje mleka. Ko je velikán Vršiček zvedel za kmetovo nesrečo, je brž pomolzel svoje koze in prinesel jokajočim otrokom veliko latvico mleka. In vsako jutro je poslej postavil polno latvico pred hišne dveri, da so otroci imeli mleka na pretek.

Pozimi pa je velikán Vršiček pomagal kmetom pri drvarjenju in pri spraviu drv iz hribovitih host v dolino. Nič ni žagal in sekal! Objel je drevo, ga izpulil s koreninami vred ter ga treščil ob skalo, da se je razletelo v cepi. Klaftró drv pa je kar meni nič tebi nič povezal v velikansko butaro, si jo naložil na široka ramena in jih zanesel pred kmetovo bajto.

Končno so se kmetje in bajtarji v Šokatu že tako navadili na velikánovo pomoč, da so ga za vsako težje delo klicali:

»Vršiček, pridi pomagat!«

Na njihov klic je prilomastil iz gozda, poprijel tu, poprijel tam — in delo je bilo opravljeno.

Tako bi se godilo najbrž še naprej, če bi neki skopuški kmet iz Šokata ne napravil zla. Lepega dne je vso srenjo sklical k sebi in pričel sosede hujskati, da je škoda, ki jo v hosti in na fratah napravljajo velikánove koze in ovce, mnogo večja kakor korist, ki jo imajo kmetje od velikánove pomoči.

»Kar poglejte naokrog!« je kričal skoporitec in sejal mržnjo do velikana v preprosta srca. »Poglejte in precenite, kakšno škodo imamo od njegove črede! Vse je pomandrano od njegovih nog, vse popaseno od njegovih koz in ovc. Če bo šlo tako naprej, bo naša živina kmalu grizla prazne jaslji!«

Nihče se ni upal ugovarjati. Velikanu pa se je za malo zdelo, ko je zvedel, kako nevhaležno ga imajo Šokatarji v zobeh, zato se je v svojo čredo preselil na Menino planino, kjer so takšne hoste, kamor še ni stopila človeška noga.

Od takrat se velikán Vršiček nič več ne pokaže živi duši.

A kadar žvižga svojim ovcam, če se razbeže po hostah, pravijo Šokatarji in Gorogranci, da preko Menine planine vleče burja.

Kadar pa velikán kriči nad svojimi ovcami in kozami ter jih zganja s frate na frato, pravijo, da nad Menino planino grmi.

Le v Šokatu se je po njegovem odhodu iz doline v planino skoraj v vsako hišo spet vgnezdila revščina; in Šokatarji morajo spet sami trdo delati, da si prislužijo vsakdanji kruh.

ŠPORT

Jugoslovanski smučarji so bili na Finskem sprejeti kot bratje

Janez Pavčič, večkratni državni prvak v smučarskih tekih

Kakor v večini držav po svetu, tako so se tudi v Jugoslaviji najboljši smučarji več mesecev temeljito pripravljali za VII. zimske olimpijske igre v Cortini d'Ampezzo. Poleti so se pripravljali individualno z različnimi dopolnilnimi športi, jeseni pa so se nekajkrat zbrali na skupnih treningih. Toda muhasta zima, ki je že lani smučarjem grdo zagodla — sneg je namreč prinesla šele v marcu — se je tudi letos skujala. Napočil je december, a snega nikjer. Zato so morali najboljši jugoslovanski smučarji na predolimpijski trening v inozemstvo, v Italijo, Švico in Avstrijo, kjer je pač ležal sneg. Najbolj daleč pa so jo mahnili naši tekači — namreč na Finsko. Ta odprava naših smučarjev-tekačev je bila organizirana kot zamenjava. Štirje naši najboljši tekači — brata Janez in Cveto Pavčič, Kordež Gašper in Hlebanja Zdravko — so bili šest tednov v gosteh na Finskem, medtem ko so se nekateri najboljši finski atleti pripravljali za letno olimpiado v Melbourneu v Splitu.

Konec decembra so se po 5-dnevni vožnji z Laponske, skraj-

nega severnega predela Finske, vrnili naši smučarji spet domov. Takoj smo poiskali večkratnega državnega prvaka Janeza Pavčiča, da bi nam povedal kaj zanimivega o sebi in o treningu na Finskem.

S ŠESTNAJSTIMI LETI V PARTIZANIH

Življenjska pot Janeza Pavčiča v mladih letih je podobna poti tisočev in tisočev Primorcev, ki jih je pred vojno tlačila Mussolinijeva fašistična Italija. Rojen je bil l. 1928 v Postojni in je tam preživel žalostno mladost. Potem je prišla vojna, tlačeni narodi so se dvignili. Tudi Janez je sledil klicu domovine. Spomladi l. 1944 je kot 16-letni fant odšel v partizane in postal kurir v Dolomitskem odredu.

Z VZTRAJNOSTJO DO USPEHOV

Po osvoboditvi se je začel, kakor vsa primorska mladina, zanimati za šport. Z 18 leti je pričel v Postojni igrati nogomet, a ga je kmalu opustil. Čez dve leti je prišel v Ljubljano in se je najprej posvetil atletiki, nato pa še smučanju. Danes je Janez v obeh športih, posebnost pa v smučarskih tekih, priznan tekmovalac. Njegova športna kariera pa ni šla strmo navzgor kakor kakšnega fenomena. Toda s trdno voljo in marljivostjo se je ta skromni in prijazen športnik sčasoma dokopal do lepih uspehov. L. 1954 je bil član državne reprezentance na svetovnem smučarskem prvenstvu v Falunu, lani pa je slavil pravi triumf: osvojil je vsa državna prvenstva v tekih, in sicer na 15 in 50 km ter v štafeti 4 × 10 km.

PRISRČEN SPREJEM

»Na Finskem sem doživel,« je pripovedoval Janez, »marsikaj

zanimivega in lepega. Videl sem Laponsko in prostrane finske gozdove, sredi katerih se skriva na stotine velikih in malih jezer, doživel sem čar polarnih noči. Najbolj pa sem bil vesel iskrene pozornosti in prav bratskega gostoljubja, katerega so nam izkazovali Finci na vsakem koraku. Njihova naklonjenost je bila več kot gola vljudnost. V tej pozornosti sem videl dokaz, da Finci cenijo našo državo. Trenirali smo skupaj s Finci pod vodstvom svetovno znanega trenerja Saarinen. Temu priznanemu mojstru smučanja ni bilo žal truda, samo da bi nas čim več naučil. Po cele ure nam je razlagal tehniko teka, ki je Fincem seveda dobro znana, a za nas je bilo mnogo novega. Lahko bi rekel, da je g. Saarinen skoraj bolj skrbel za nas kot za domačine. Ko sta si moj brat in Kordež zlomila smučki, so jima finski tovariši takoj poklonili lastne smučiči. Prav tako so nam Finci vedno dali na razpolago svoje smučarske maže in še marsikaj.«

MNOGO SO PRIDOBILI

Ko sem Janeza vprašal, če so na tem treningu veliko pridobili, je takoj prikimal. Povedal je, da so videli veliko novega in koristnega, kar bodo prenesli na naše mlade smučarje. Predvsem so spoznali, da se Finci temeljito pripravljajo celo leto — tudi spomladi in poleti. Trenirajo sicer ostro, a veliko važnost polagajo tudi na počitek. Zelo cenijo Finci kopeli v sauni in masažo. Večina športnikov ne kadi in ne pije. Hranijo se izdatno, popijejo mnogo mleka (nekateri tekmovalci tudi 3 l dnevno), sicer pa živijo zelo skromno in naravno. Če k temu dodamo še dolge zime ter množičnost smučarskega športa, ki je ponekod nujnost, saj je tam dolge mesece promet mogoč le na smučeh, potem nam postane jasno, od kod blesteči svetovni uspehi finskih smučarjev.

P. I.

Joan Javiran

Cvetje v jeseni

»Koliko časa, gospod doktor, že zahajate v našo hišo?« me je vprašala naposled z nekako resnostjo.

»Šest let, in hvaležen sem Bogu za vsak trenutek, ki sem ga smel preživeti v vaši družbi, gospa Helena!«

»To je fraza!« je odgovorila hladno.

»Čemu fraza?«

»Drugega biti ne more!« me je zavrnila odločno. »Dokler sem bila sama, se je dalo to še urediti; sedaj pa, ko je Elvira dorasla, ni moči več krotiti hudobnih jezikov. Saj me umejete, gospod doktor?«

»Čutim se vendar starega!«

Zavrnila me je takoj: »Hudobni jeziki tega ne čutijo!«

Skoraj zaihtel sem: »Kaj mi je početi? Ali naj ne prihajam več v vašo hišo? Kako naj živim?«

Čutil sem se v resnici nesrečnega. Gospe Heleni pa se je razširil čaroben smehlaj po licu in šepnila je: »Se da tudi drugače urediti.«

Ko me je nekaj časa pomenljivo gledala, je še dostavila: »Opraviti imam v mestu. Moj mož ima vsak hip priti; počakajte ga in lahko z nami večerjate.«

Izginila je in me prepustila občutkom, ki so se kar usuli name. Kaj mi je početi? Ali mi je pokazala vrata? Njena beseda, da se da stvar tudi drugače urediti, mi ni hotela iz spomina. Ali kako?

Klink! Klink!

Kakor bi me zadela strela, tako me je zadel ta »klink! klink!« Elvirica se je točno vrnila domov in sedaj je v belem predpasniku, ki je še bolj uveljavljal njene zaokrožene črte, igrala na klavir.

V hipu se mi je odprl pogled na Galilejsko jezero — morda je bilo tudi kako drugo, ker nisem učenjak sv. pisma — in videl sem sv. Petra, ko je s tovariši privlekel prazne mreže k svojemu Gospodu. In Gospod je ukazal: »Vrzite mreže še enkrat!«

Klink! Klink!

Pokril sem glavo in bliskoma sem stal z njojem oblit na ulici. Tam pa sem padel v roke svojemu zdravniku, ki z bolniki ni bil nikdar ljubezniv.

»Kaj se potikaš po tlaku?« je zakričal osorno, in to z obrazom, ki je podoben kolecu, če ga prevrne burja pozimi.

»Bolan sem!«

»Vraga si bolan! Delaš, če se tisto pravdom pisarjenje sploh delo imenovati more, delaš kot navit avtomat! Misliš malo, ješ pa veliko, kot prašiček pri koritu! Polenaril si telo, polenaril si dušo, in rediš se, kakor da je mast glavni namen tolstega tvojega življenja! Poslušaj moj svet: Sedaj, ko se otava kosi, odrini v kako pogorje! Lazi po skalah! Pridruži se koscem! Hodi, hodi in delaj! Potem kmalu sprevidiš, da je življenje dar božji in da se zgolj le tepci do-gočasijo v njem!« Nato je odrinil.

Meni se je tedaj prikazalo pred pogledom zamazano pismo in njega velike črke, ki so bile videti kakor po senožetih razmetan plot.

Sestra moje matere je bila omožena na Jelovem brdu, visoko v gričih, in pismo mi je pisal njen sin Boštjan Presečnik, ki je bil vsekdar ponosen na sorodstvo, ki je naju vezalo. Tiste polomljene in razmetane črke so mi pripovedovale, da je Boštjan slabe volje, ker se za sorodstvo premalo brigam: »Več kot pet let te ni bilo pri nas. Svoji ljudje morajo s sabo držati. Tudi Barba že težko čaka. In Meta se je razrastla, da jo komaj spoznaš.« Barba, rojena Muhova iz Jarčjega sela, je bila žena Boštjanova, Meta pa njegova hči. Ta se je »razrastla«. No! No!

II

Jelovo brdo! Ravno pod Blegašem tiči mala ta vasica sredi rodovitne ravnine, kjer prideluje prebivalstvo svoje življenjske potrebščine. Česnja je glavno drevo in spomladi je krajina povita z belimi vencii. Tudi oreh je tu domačin in sad njegov slovi po vsem pogorju.

V tem pogorju sem preživel otroška svoja leta, kakor živi mlada ptica v gnezdu. Živeli smo kakor kos narave, in še obleke nismo imeli. V tisti dobi je v našem pogorju še cvetela navada, da otročaj, dokler ga niso poklicali v šolo, ni dobil svojih hla-

Več kot 5 let te ni bilo
pri nas. Svoji ljudje mora
jo s sabo držati: tudi
Barba že teško čaka in Meta
se je razrasla da jo komej
spoznas

№. 1455

»Meni se je tedaj prikazalo pred pogledom zamazano pismo in njega velike črke, ki so bile videti kakor po senožitih razmetan plot...«

čie. Nosili smo dolge, do peta segajoče srajce in, kjer smo se igrali, je bilo videti iz dalje, kakor bi se na kupu valjale umazane vreče. Če je sneg zapadel, so se valjale te vreče bose po snegu in tu in tam podrgnile s krvavo kožo po ledu. Ko je prišla rahla pomlad, staknili smo vsako ribo v vodi, in v gozdu ga skoraj ni bilo gnezda, da bi ga ne zasačilo naše oko, bodisi na zemlji pod grivo, bodisi visoko na veji ob deblu. Pisani pinož, rumeni strnad in zlata taščica — pri nas pravijo tej drobni živalci »šmarnica« — nobeden ni mogel skriti zakonske svoje posteljice pred nami. Bili smo del narave in nehote smo občutili, da pripadamo k zemlji, kakor pripada k tej zemlji jelka, ki zraste na slemenu Mladega vrha. Z naravo smo skupaj zrastle in eno smo se čutili ž njo! Zatorej me sili vse nazaj v rojstni svet in tja me bo sililo, dokler me bodo noge nosile! Kadar zopet pridem v rojstno krajino, me v hipu obdajo otroška leta. Niti najmanjši pripetljaj ni pozabljen in spominjam se vsakega kraja, kamor je nosila ptica svoje gnezdo, kjer smo kurili krese, kjer smo lovili rake-koščake ali tolkli kozo »pod novim cesarjem gor in dol«!

Vsi ti spomini ti mrgole pred dušo, telesu pa je, kakor bi se kopalo v bistri in okrepevalni vodi.

Ravno tako je bilo tisti dan, ko sem hodil proti Jelovemu brdu. Mehki spomini so me objemali in, ko sem dospel do Tominčevega hrastja pod Lovskim brdom, ni vrag, da bi ne bila zapela vuga! In pognala je zlati svoj glas v zeleno dolino! Vuga? Malo pozno je že bilo zanjo. Meni pa se je vendar zdelo, da je le bil »stric Matic«, ki prišiva svoje gnezdo na rogovilico pri veji, da mu giblje sapa mladiče v tej zračni zibelki. Ej, škoda, samo enkrat v življenju sem vedel za tako gnezdo, a še to je viselo na tako šibki veji, da nisem mogel do njega!

Nad Lovskim brdom je pričel kazati svoj obraz stari naš Blegaš, a tik njega je čepel okrogli Koprivnik, izza katerega se tako radi privlečejo črni oblaki, da namočijo polje, kadar je najmanj treba. Takrat je v ozadje stopila Ljubljana in v stran so stopile vse skrbi, ki grenijo življenje samec po mestih!

Hotel sem sestri pri poti v šumeče resje ter se zagledati v plešasti Blegaš, če me

morda še pozna. A pri poti sta že dva sedela. Pred mano sta že bila prelezla klance do Lovskega brda. Sedaj sta čepela v resju, podobna kupu nesreče, in meni sta se videla kakor omlačena dva snopa.

Mož je pokazal z roko na Blegaš: »Lep je! Na vrhu je v senci, po bregovih pa ga sonce obseva!«

In res je takrat nad goro plaval velik oblak, ki je jemal vase sončne žarke, tako da je bil vrh teman. »Lep je,« — obrnil je k meni izmučeni svoj obraz — »in če je človek šestnajst let bil notri, se ga komaj nagleda.«

Zagledal se je v goro. Pričelo se mi je svitati, kdo bi bil ta človek. Dolgi zapor mu je bil razoral lice in izpadli so mu bili tudi lasje na glavi. Ni ga bilo lahko spoznati.

Nekdaj je naše gorovje le o tem govorilo, kako sta se kočar Skalar in gruntar Kalar trgala zaradi majhne njivice, ki je bila last beračeva, po kateri pa je hotel bogatin vlačiti posekani les iz svojega gozda, ki je ležal ravno nad omenjeno njivico. Kalar, ki je bil z vso vasjo v sorodu, je imel torej vso vas na svoji strani. Imel je pa na svoji strani še različne odvetnike, ki so mu denarnico puščali, da je pravda več stala, kakor sta bila njivica in gozd skupaj vredna. Skalar je zaradi tega imel proti sebi vso vas in mnogo odvetnikov, ali kljub temu je končno zmagal v pravdi.

Lahko si mislite, kako sovraštvo je nastalo med Kalarjem in Skalarjem. Bogatin je besnel, in bil je — kakor pravimo — vedno pripravljen, revnemu kočarju »s sekirico dobro jutro voščiti«. Temno sem se spomnil, kako se je govorilo, da sta se v nekem robovju na Blegašu srečala, se spopadla in da se je pri tem Kalar do smrti ponesrečil. Potem je bila dolga razprava in — če sem se prav spominjal — je bil Skalar za vse življenje obsojen v Gradiško.

Pri teh spominih sem spoznal Šimna Skalarja, s katerim sva v otroških letih ovce skupaj pasla, ki je pa bil videti sedaj za najmanj trideset let starejši od mene.

Zopet je ječal: »Lemoj, šestnajst let! In noben dan nisem videl ne Koprivnika ne Mladega vrha in ne Starega vrha. Posušil sem se kot kopriva — ej, huda je bila!«

(Nadaljevanje prihodnjič)

NAŠI LETOŠNJI NOVI NAROČNIKI

(do 7. februarja 1956)

IZ ZDA:

Anton OKOLISH, Barberton Ohio
Mary MATJASIČ, Cleveland 11 Ohio
Ignac PAVLOVICH, Barberton Ohio
Joseph VALENCIČ, Barberton Ohio
Iva NAGODE, Sheboygan Wisc.
Anton GORISEK, Warrensville
Jos. BREGAR, Armstrong
Jery VERANT, Pangillys Minn.
Agnes JAZBEC, Euclid 23 Ohio
Johana ZADNIKAR, Eveleth Minn.
Mary KOBAL, Cleveland 10 Ohio
Matilda BREGAR, Greensburg Pa.
Ivan ZORMAN, Cleveland 5 Ohio
Frank TROHA, Allenhurst Ga.
August PLATT, Detroit 35 Mich.
Frank PAPEŽ, Red Lodge Mont.
Tom TAUCHAR, Red Lodge Mont.
Matt VOGRICH, La Salle Illinois
Vida KOŠNIK, Cleveland 3 Ohio
Krantz TURK, North Forest City, Pa.
Jernej MOŽINA, Mon. Run., Pa.
Philip PROGAR, Pittsburgh, Pa.
Joseph ADAMICH, Cleveland, Euclid 23 Ohio
Majda LUZAR, Cleveland 4 Ohio

Mary FLUDERNIK, Sheboygan Wisc.
Terezija PENCA, Silvis Illinois
John TEŽAK, Interlochen Mich.
Johan PETACH, Midway, Pa.
Joseph SLEME, Willard Wisc.
Peter VERDERBER, Dearborn Mich.
Anna FLORJANČIČ, Grand Junction Colo.
Frank KRAMAR, Sharon, Pa.

IZ CANADE:

Louis GAČNIK, Garson Mine Ont. Canada
Tony STRUMBEL, Garson Mine, Ont. Canada
Frank KUŽNIK, Sudbury Ont. Canada
Jožica ABULNAR, Toronto Canada
Ioana RAUCH, Kirkland Lake Ont. Canada
Mary KRAMARICH, Schumacher Ont. Canada

IZ FRANCIJE:

Franc SPEHAR, Bruary en Artois P. d. C.
Angela BOSTIČ, Raismes Nord
Jožef CADEJ, Freyming, Moselle
Franc JURJAVCIČ, Freyming, Moselle
Franc GRIČAR, Merlebach, Moselle
Jean PRIBOSEK, Jeanne D'Arc Cite, Moselle
Marija VOLF, Luxemburg

MATICI SO DAROVALI

John AUMAN, Willard Wisc. 1.00 dol.
Frances JELERČIČ, Willard Wisc. 1.00 dol.
Frances KOCHEVAR, West Frankforth Illinois
1.00 dol.
Mary WOKAČ, Ecorse 29 Mich. 0.50 dol.

Mary WAYER, Cleveland Ohio 0.50 dol.
Mary LUSIN, San Jose Calif. 0.50 dol.
John PETERNEL, Renton Wash. 2.00 dol.
John USENIČNIK, Cleveland 19 Ohio 0.50 dol.

Do 7. februarja smo prejeli naročnine za »Slovenski izseljenski koledar«
in »Rodno grudo« od rojakov:

- Mary ISKRA, Aberden Wash., 11.00 dol.
Frank KLUNE, Chisholm Minn., 15.00 dol.
Jennie TROHA, Barberton Ohio, 75.00 dol.
Viki POLŠAK, Cleveland Ohio, 6.00 dol.
Ignac HOSTNIK, Detroit Mich., 4.5 dol.
Charles GABER, Detroit Mich., 2.5 dol.
John KOSMAČ, Albia Iowa, 4.00 dol.
Joseph URBAS, Barnesboro, Pa., 2.5 dol.
Anna GERDEN, Ont. Canada, 8.00 dol.
Frances HAFNER, Cadillac Mich., 5.00 dol.
Mary KNAUS, Traunik, Mich., 6.00 dol. za društvo SNPJ št. 587
Matt WIDMAR, Coraopolis, Pa., 7.50 dol.
Anton SCHULAR, Arma Kansas, 19.50 dol.
Frank JEREB, Mill Iron, Montana, 4.00 dol.
Rosi GASBODA, Delmont, Pa., 5.00 dol.
Mary GORISEK, Clarksville, Pa., 5.00 dol.
John LOKAR, Euclid Ohio, 5.00 dol.
Andrew BARTEL, North Chicago, 15.00 dol.
Frances JELERČIČ, Willard Wisc., 2.00 dol.
Nežka KALAN, Cleveland 3 Ohio, 5.00 dol.
Mary BANKOVICH, Chicago 8 Illinois, 5.00 dol.
Joseph BREGAR, Armstrong Co., 2.00 dol.
Mary KUKMAN, Cleveland 10, OHIO, 2.00 dol.
Frank SUHADOLNIK, Cleveland 10, Ohio, 4.50 dol.
Agnes JAZBEC, Euclid 25 Ohio, 2.00 dol.
Mary KOLAR, Pengillys Minn., 2.00 dol.
Steve F. PIRNAT, Co., Cleveland 3 Ohio, 2.50 dol.
Anton BUČAR, Freyming, Francija, 1.500 fr.
Kayton ERZNOŽNIK, Red Lodge, Montana, 15.50 dol.
Frances MIHELICH, Chicago 29. Illinois, 2.50 dol.
Mary PETSCHNIK, Enumclaw Wash., 2.50 dol.
Jery SNYDER, Barberton Ohio, 5.00 dol.
Mary WOKAČ, Ecorse 29. Mich., 5.00 dol.
Michael ZIMICH, Miami Beach, Florida, 2.00 dol.
Mary WAYER, Cleveland Ohio, 5.00 dol.
Louis KLEMENČIČ, Toronto, Ont. Canada, 55.00 dol.
Helen NOVAK, Dearborn, Mich., 5.00 dol.
Theresa HAFNER, Cleveland 2 Ohio, 2.50 dol.
Frances STAVANJA, Cleveland 19 Ohio, 2.50 dol.
John CETIN, Sharon, Pa., 2.50 dol.
Jennie FIDLER, Zagreb Jugoslavija, 2.000 din
Philip PROGAR, Pittsburgh Pa., 4.00 dol.
Christ STOKEL, Cleveland 3 Ohio, 7.50 dol.
Josephine RICHTER, Enumclaw, Wash., 2.50 dol.
Anna DORNIK, Ellwood City Pa., 2.00 dol.
Tončka SKUFCA, New Castle Pa., 2.50 dol.
Mary OBREZA, Cleveland Ohio, 4.50 dol.
Angela BUČAR, La Salle Illinois, 5.00 dol.
Nick POVŠE, Pittsburgh Pa., 10.50 dol.
Mary LUSIN, San Jose, Calif., 5.00 dol.
John PETERNEL, Renton Wash., 7.00 dol.
Frank PECHNIK, Pueblo Colo., 5.00 dol.
Franc KROBATH, N. W. T. Canada, 5.00 dol.
John USENIČNIK, Cleveland 19 Ohio, 10.00 dol.
Mary ZIHERL, Euclid 17 Ohio, 2.50 dol.
Theresa HAFNER, Cleveland Ohio, 2.50 dol.
Frank GABER, Detroit Mich., 5.00 dol.
Anna KLANCHER, Euclid 25 Ohio, 6.50 dol.
Theresa ČULIG, Lorain Ohio, 5.00 dol.
Joseph WIDMAR, Milwaukee 4 Wisc., 11.50 dol.
Joseph ADAMICH, Cleveland Euclid 23. Ohio, 2.00 dol.
John TEŽAK, Interlochen Mich., 2.00 dol.
Frank MIKULICH, Johnstown, Pa., 2.50 dol.
Ursula ZATICH, Springfield Illinois, 2.00 dol.
Frank ZAGAR, Kemmerer Wyoming, 4.50 dol.
Martin KRUSIC, Arma Kansas, 1.25 dol.
Frances STERLE, Eveleth Minn., 2.00 dol.
Frances JURETIČ, Wickliffe Ohio, 5.00 dol.
Josephine RANZINGER, Mc. Keesport Pa., 5.00 dol.
Jakob BERGANT, Superior Wyo., 4.50 dol.
Joseph GARM, Sharon, Pa., 6.50 dol.
Jakob CERAR, Brooklyn, N. Y., 5.00 dol.
John GORSEK, Springfield Illinois, 6.50 dol.
Mary KRAMARČIČ, Schumacher Ont. Canada, 2.00 dol.
Max FRÖLICH, Oberhausen Österfeld, Deutschland, 16.00 DM
Joseph SLEME, Willard, Wisc., 5.00 dol.
Frances KOVACICH, društvo SNPJ št. 514 Willard Wisc., 4.50 dol.
Frank BOLTEZAR, Pueblo Colo., 12.50 dol.
Raymond KLADNIK, Cle Elum Wash., 16.00 dol.
Anna FLORJANČIČ, Grand Junction, Colo, 2.00 dol.
Venc Gabrijela BENKO, Milwaukee Wisc., 5.00 dol.
Agnes ZADEL, Masontown Pa., 4.00 dol.
Fanie BREZOVAR, Euclid Ohio, 5.00 dol.
Ignatz RESETICH, East Moline Illinois, 9.50 dol.
Anton FATUR, Detroit 38 Mich., 7.00 dol.
Paola in Frank BOLE, Detroit 3 Mich., 2.50 dol.
John SITAR, Brooklyn, N. Y., 2.50 dol.
Alice in Andy MIRTICH, Cleveland Ohio, 6.50 dol.
Anton AUBEL, Springfield Illinois, 5.00 dol.
Mary JELAR, Klein Montana, 10.00 dol.
Anton VELIKONJA, Cadogan Pa., 4.50 dol.
John in Milka HOTKO, Oglesby Illinois, 4.50 dol.